

**Ämnesproven skolår 9
2003**

Skolverket

Förord

Ämnesproven i svenska och svenska som andra språk, matematik och engelska för skolår 9 är obligatoriska och ingår i det nationella provsystemet. Syftet med proven är att de ska konkretisera kursplanens mål, samtidigt som de ska vara ett stöd för läraren i betygsättningen och därigenom verka för en likvärdig betygsättning över landet.

Resultaten från ämnesproven ger en nationell bild av kunskapsläget hos eleverna i slutet av grundskolan och utgör därmed ett av flera mått på måluppfyllelsen i svensk skola. I denna rapport redovisas en sådan nationell bild, baserad på elevresultat från ett riksrepresentativt urval av skolor.

Syftet med denna rapport om ämnesproven år 2003 är att ge en återrapportering till de lärare som har genomfört proven samt att bidra med underlag till kommuners och enskilda skolors diskussion om sina resultat, men även att för riksdag och regering översiktligt beskriva elevernas kunskaper efter genomgången grundskola.

Statistiska centralbyrån har på Skolverkets uppdrag genomfört datainsamlingen. Skolverket har sammanställt resultaten tillsammans med de universitetsinstitutioner som konstruerar proven. Birgitta Garne, Maria Ohlsson och Ulrika Sjöberg, Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet har skrivit kapitlet om provet i svenska och svenska som andra språk. Katarina Kjellström, PRIM-gruppen vid Lärarhögskolan i Stockholm har skrivit kapitlet om provet i matematik. Carina Olsson och Dorte Velling Pedersen, Enheten för språk och litteratur, Institutionen för pedagogik och didaktik vid Göteborgs universitet, har skrivit kapitlet om provet i engelska. Trine Normann, Skolverket har skrivit sammanfattningen och Mikael Henningson har skrivit kapitel 1 och bilagan om bortfallsanalys.

Stockholm mars 2004

Kristian Ramstedt
Enhetschef

Anna Lena Larsson
Projektledare

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING	4
1. INLEDNING.....	6
2. ÄMNESPROVET I SVENSKA OCH SVENSKA SOM ANDRASPRÅK	8
3. ÄMNESPROVET I MATEMATIK	15
4. ÄMNESPROVET I ENGELSKA	23
BILAGA 1.....	32
SKOLFS 2001:2	
BILAGA 2.....	33
BORTFALLET I UNDERSÖKNINGEN	

Sammanfattning

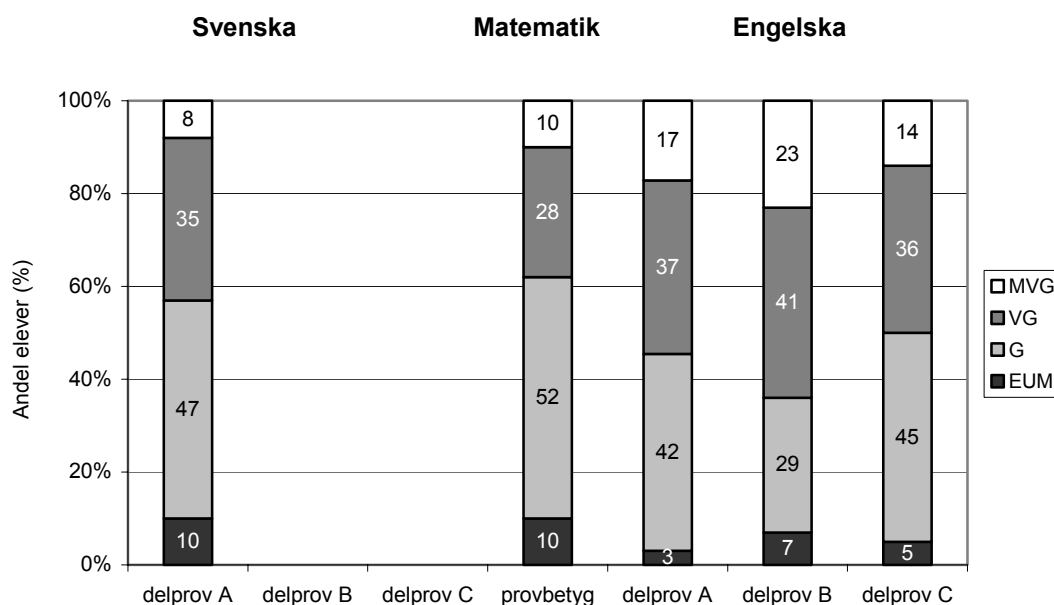
Syftet med denna presentation av resultat från ämnesproven för skolår 9 vårterminen 2003 är att ge en nationell resultatbild som bl.a. kommuner, skolledare och lärare ska kunna använda i utvärderingar av sin verksamhet. Rapporten fungerar även som en återrapportering till de lärare som har genomfört och inrapporterat resultat från proven. Resultaten som rapporten baserar sig på har samlats in från ett riksrepresentativt urval av skolor.

Bortfall

Av eleverna i urvalet har resultat inrapporterats för 69 procent i svenska, matematik och engelska, och för 51 procent i svenska som andraspråk. Av de redovisade eleverna i respektive ämne är andelen som genomfört samtliga delprov 88 procent i svenska, 85 procent i svenska som andra språk, 83 procent i matematik och 91 procent i engelska.

Resultat

För ämnesprovet i svenska, svenska som andraspråk och engelska ges delprovsbetyg, medan det för matematikprovet ges ett samlat provbetyg. I delprov A i svenska och svenska som andraspråk har 90 procent av eleverna uppnått målen, dvs. har fått provbetyget Godkänd (G), Väl Godkänd (VG) eller Mycket Väl Godkänd (MVG). Av insamlingstekniska skäl kan inga siffror för betygsfördelningen vad gäller delprov B och delprov C presenteras. I respektive delprov A, B och C i engelska har 97, 93 och 95 procent uppnått målen. I matematik har 90 procent av eleverna uppnått målen, men siffrorna för matematikprovet måste tolkas med stor försiktighet, eftersom både delprov B och delprov C fanns på Internet före provdatum, samt att bortfallet var extremt stort. Liksom tidigare år varierar andelen elever som har fått de högre betygen mycket mellan ämnena. I engelska delprov B har 64 procent av eleverna fått de högre betygen VG eller MVG, jämfört med endast 38 procent i matematik.

Figur S.1 Betygsfördelningar för ämnesproven skolår 9, 2003.

Anm: Endast de elever som deltagit i alla delprov i matematik och erhållit ett provbetyg redovisas. Av insamlingstekniska skäl redovisas inga siffror för svenska delprov B och delprov C.

Svenska och svenska som andraspråk

I delprov A, läsförståelseprovet, är andelen som ej nådde målen 10 procent, vilket är något lägre än förra året men samma andel som året dessförinnan. Inga siffror kan presenteras för delprov B och C. Ingen konkret jämförelse av betygsfördelningen mellan de olika delproven kunde göras, och inte heller mellan könen. Insända elevlösningar pekar dock i samma riktning som tidigare år. I det skriftliga delprovet lyckas flickor bättre än pojkar. Årets tema, skolan, är ett tema som alla har haft något att skriva om, och särskilt har vanligen lågpresterande pojkar haft nytta av temats näraliggande och vardagliga karaktär. Skillnaden mellan de fyra uppgifternas popularitet är betydligt större i år än förra året, och den mest valda skrivuppgiften hos flickorna har varit C2 *Att byta skola/Att byta klass*, medan den mest valda skrivuppgiften hos pojkarna har varit C1 *Mina skolår*. Som helhet har provet enligt lärarenkäterna fungerat bra och många positiva kommentarer har framförts om provet.

Matematik

Andelen elever som ej nådde målen, 10 procent, var något mindre än tidigare år, och andelen elever med provbetyget Mycket väl godkänd, även här 10 procent, var något större. På grund av spridningen på Internet och det extremt stora bortfallet bör man dock tolka siffrorna med stor försiktighet. Inte heller i år fanns det några stora skillnader mellan könen.

De flesta eleverna lyckades bäst på den muntliga delen (delprov A) samt på kortsvarsdelen (delprov B1). På problemlösningsdelarna (delprov B2 och delprov C) uppvisade eleverna sämre resultat, vilket även varit fallet tidigare år. Den muntliga delen (delprov A) genomfördes i de flesta fall på ordinarie lektionstid och utan samarbete med andra lärare, och många lärare är fortfarande negativa vad gäller tidsåtgång. De som har samarbetat uttalar sig mer positivt. Många av uppgifterna i kortsvarsdelen (delprov B1) har använts i tidigare givna ämnesprov eller standardprov, och en jämförelse visar att det inte skett några markanta förändringar i resultaten mer än på några uppgifter på delprovet. Bortfallet för delprov C var mycket större än för de andra delproven beroende på Internetspridningen. Enligt tillgängliga data hade pojkarna ett bättre resultat än flickorna på detta delprov. Andelen lärare som ansåg att provet som helhet gav stort eller mycket stort stöd när de skulle sätta slutbetyg var 91 procent. Väldigt många lärarkommentarer handlar om spridningen av provet på Internet.

Engelska

Resultaten för ämnesprovet i engelska 2003 liknar de tidigare provresultaten. Andelen som inte klarade målen var endast 3 procent för muntlig produktion och interaktion (delprov A), 7 procent för den receptiva delen (delprov B) och 5 procent för den skriftliga delen (delprov C). På samtliga tre delprov fick minst hälften av eleverna betyget VG eller MVG. Elevernas receptiva förmåga är totalt sett bättre än de interaktiva/produktiva. Liksom tidigare år lyckades flickorna klart bättre än pojkarna i de produktiva/interaktiva delarna, *Part A* och *Part C*. Mer än 95 procent av lärarna tyckte att provet var bra, att det speglade kursplanen i stor utsträckning och att man haft stor nytta av bedömningsanvisningarna.

1. Inledning

Skolverket har genomfört en insamling av resultat från ämnesproven i svenska och svenska som andraspråk¹, engelska och matematik för skolår 9 vårterminen 2003. Insamlingen består av två delar, dels en totalinsamling, dels en stickprovsinsamling. I den här rapporten redovisas resultatet av stickprovsinsamlingen. Stickprovsinsamlingen redovisar resultatet på provuppgifter. Rapporten vänder sig i första hand till kommuner, skolledare och lärare, men även till elever och föräldrar, riksdag och regering, övriga politiker och tjänstemän samt andra med intresse för skolan.

För att kunna tillhandahålla nationella prov av hög kvalitet behöver Skolverket och de provinstitutioner som konstruerar proven information om hur eleverna löst olika uppgifter. De insamlade uppgifterna ska ligga till grund för nationell statistik, utgöra underlag för Skolverket vid olika analyser samt ingå i analysarbetet hos de universitetsinstitutioner som på Skolverkets uppdrag utvecklar och konstruerar de nationella proven samt institutionernas forskning. Resultaten kommer *aldrig* att presenteras så att enskilda elevers resultat kan identifieras.

De nationella provens bakgrund och syfte

Proven i det nationella provsystemet ska ses som en konkretisering av läroplanens kunskapssyn och kursplanernas ämnessyn. Ämnesproven för skolår 9 ska implementera måldokumentet och bidra till att öka likvärdigheten i betygsättningen över landet. Proven kan emellertid inte pröva elevernas kunskaper mot samtliga mål som finns i läroplanen och de kursplaner som läraren har att ta hänsyn till vid sättrandet av slutbetyg i ämnet. Resultaten på proven utgör endast *ett* av flera mått på elevens kunskaper och ska därför *inte* ses som examensprov.

Ämnesproven för skolår 9 är obligatoriska för grundskolan.²

Insamlingsmetoden

Skolverket har genomfört insamlingen av resultaten. Alla grundskolor (ca 1 400) som har elever i årskurs 9 i landet ska lämna uppgifter för elever som är födda ett visst datum i månaden. Skolorna skulle rapportera in provresultaten för skolornas elever födda den femte i varje månad i årskurs 9. För elever som läste svenska som andraspråk skulle resultat lämnas för alla elever födda jämn månad (februari, april, juni, augusti, oktober och december). Resultaten angavs på resultatblanketter, en för varje undervisningsgrupp, som skickades till Skolverket.

Totalt bortfall och resultatens representativitet

I alla skolor i landet med årskurs 9 läsåret 2002/03 fanns det 3 669 elever i årskurs 9 födda den femte i månaden. Det fanns 2 250 elever som läste svenska som andraspråk och var födda i en jämn månad.

Tabell 1.1 visar antalet registrerade och redovisade elever samt antalet delprov som eleverna genomfört. Ämnesprovet i svenska och svenska som andraspråk samt provet i engelska bestod av tre delprov medan provet i matematik bestod av fyra delprov. Tabellen visar att 69 procent av samtliga elever som skulle ha gjort ämnesprovet i svenska, matematik och engelska har redovisats. Av dem som läste svenska som andra språk har 51 procent av eleverna redovisats. Bortfallet, dvs. de elever i urvalet som inte gjort ämnesproven i sin helhet, är 12 procent i svenska och 15 procent i svenska som andraspråk, 17 procent i matematik, och 9 procent i

¹ Från och med vårterminen 2001 gäller ämnesprovet i svenska även för elever som läser svenska som andraspråk.

² Grundskoleförordningen (1994:1194) 7 kap. 10 §.

engelska. Bortfallet är lägre i svenska och svenska som andraspråk samt i engelska jämfört med föregående år. Ytterligare detaljer om bortfallet finns i bilaga 2.

Tabell 1.1 Antal och andel redovisade elever i urvalet samt antalet delprov eleverna genomfört.

	Svenska		Svenska som andraspråk		Matematik		Engelska	
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Registrerade elever läsåret 2002/03	3 504	100	2 250	100	3 669	100	3 669	100
Redovisade elever varav elever som genomfört	2 435	69	1 146	51	2 514	69	2 539	69
Samtliga delprov*	2 139	61	970	43	2 080	57	2 307	63
minst ett men inte alla delprov	260	7	123	5	352	10	199	5
inget delprov	36	1	53	2	82	2	33	1
Ej redovisade elever	1 069	31	1 104	49	1 155	31	1 130	31

* I matematik ska eleven ha deltagit på samtliga delprov och fått ett provbetyg. Det fanns 74 elever som gjort samtliga delprov men som ej fått ett provbetyg

Tidigare analyser tyder på att eleverna som inte deltagit i proven har en något snedvridande effekt på resultaten eftersom de i genomsnitt är resultatmässigt svagare än de elever som har deltagit i proven. Det innebär att resultatet som presenteras i denna rapport antagligen ger en något för positiv bild, jämfört med hur resultatet hade varit om alla landets elever i årskurs 9 hade genomfört samtliga delprov. Bortfallsanalyser på tidigare års resultat har givit skillnader i resultat på någon eller några procentenheter mellan redovisade resultat och bortfallskorrigerade resultat. Resultaten bygger på ca 2 500 elevresultat vilket även ger en statistisk osäkerhet på som mest några procentenheter i nationella skattningar av andelen elever med de olika betygen.

Svårigheten med att göra jämförelse av provresultat över tid

Det är många gånger önskvärt att i ett nationellt provsystem kunna jämföra elevers prestationer över tid, dvs. att kunna jämföra resultaten hos en årskull med resultaten hos en annan. Vi vill dock uppmana till en viss försiktighet vid jämförelser av det slaget, bl.a. beroende på att proven inte är likadana från ett år till ett annat. Eftersom proven ska konkretisera styrdokumentens mål och kriterier och vara följsamma mot dessa, kan förändringar ske över tid. Ett råd vid jämförelser av elevresultat över tid är således att inte dra för stora slutsatser på små skillnader mellan olika årskullar.

2. Ämnesprovet i svenska och svenska som andraspråk

Birgitta Garme, Maria Ohlsson & Ulrika Sjöberg
FUMS, Institutionen för nordiska språk
Uppsala universitet

Syftet med det nationella provet i svenska och svenska som andraspråk är att så allsidigt som möjligt pröva elevernas förmåga inom ämnet för att stödja lärarens arbete med betygsättning och ge riktlinjer för en likvärdig bedömning av elevernas prestationer. Provet utformas för att i möjligaste mån täcka väsentliga delar av kursplanens mål att uppnå i svenska. Under året 2003 genomfördes det sjätte nationella provet i svenska och från och med år 2001 används provet också för elever som läser svenska som andraspråk.

Ett prov är också en del i ett utvecklingsarbete och lärarnas synpunkter på provets innehåll, uppbyggnad och de möjligheter till en likvärdig bedömning som provet ger är därför mycket viktiga. En relativt fyllig enkät till lärarna medföljer provmaterialet och svaren på de inskickade lärarenkäterna redovisas i ett eget avsnitt nedan.

Årets resultatredovisning är baserad på resultat från ca 2 200 elever, lika många flickor som pojkar, födda ett visst datum i varje månad.

Provet innehåll

I det 16-sidiga texthäftet återfinns olika typer av texter såsom en novell, ett utdrag ur en roman, dikter samt faktaartiklar. Texterna är hämtade ur böcker, tidningar och tidskrifter. En viktig del är också konstbilder av olika slag för elevernas upplevelse och inspiration. Texthäftet är utgångspunkten för provet och har i år 2003 titeln *Förändringar och funderingar*. Provet som helhet består av tre delprov, där texthäftet ska fungera som inspirationsmaterial för eleverna och ligga till grund för främst delprov A och C. Eleverna ska ha satt sig in i texthäftet, läst texterna och funderat över kopplingen till temat, innan dessa delprov genomförs.

I delprov A prövas elevernas läsförståelse av olika texttyper. Uppgifternas svårighetsgrad varierar, från relativt enkla till mera kvalificerade. Därför kommer olika lässtrategier till användning, som sökläsning, förmåga att hitta i texten och att finna relevanta svar på uppgifter vilka hänför sig till textens yta, djupläsning samt tolkning av texten. Ytterligare en sida av läsförståelsen som prövas är elevens förmåga att göra jämförelser och uttrycka egna reflektioner och åsikter kring texterna.

Delprov B är ett muntligt prov, fristående från temat. Provet bygger på inlästa korta texter som eleverna lyssnar till. Texterna är utdrag både ur litterära klassiker och aktuell ungdomslitteratur. Efter lyssnandet diskuterar eleverna texterna parvis för att sedan presentera och kommentera dem inför en grupp, utifrån frågeställningar om innehåll, situation och händelseförlopp. Den muntliga delen prövar både förmågan att lyssna och att efter en stunds förberedelse resonera klart och begripligt med goda argument. För att minska stressen och öka möjligheten till god planering har det muntliga provet även i år varit skolorna tillhanda redan i början av november.

Det tredje delprovet, C, är en skrivuppgift där eleverna har kunnat välja mellan fyra ämnen att skriva om. För varje skrivuppgift anges syfte och genre, och även om berättandet överväger finns möjligheterna att utforma texten på olika sätt, t.ex. som en tidningsartikel eller som en

mer utredande text. Uppgifterna är knutna till texthäftets tema och häftet får också användas vid skrivtillfället. Tanken bakom uppläggningsen är att eleverna ska få en god förberedelse för skrivandet. De har inte fått ta del av skrivuppgifterna i förväg, men diskussionen kring texterna i häftet liksom arbetet med delprov A lägger en grund för det längre skrivpasset. Skrivandet har utförts på en och samma dag i hela landet, fredagen den 7 februari 2003. Det har inneburit att skolorna sedan mitten av januari har kunnat arbeta med de olika skrivdelarna i provet och därmed har provtätheten under våren blivit mindre och elevernas stress bör ha minskat.

Bedömningen av proven är arbetskrävande. För att provet verkligen ska vara betygsstödjande krävs dock att det har ett visst omfång. I skolorna kan lärare och skolläring på lite olika sätt lösa frågan hur arbetsinsatsen kan göras rimlig.

Resultat på delproven

De elever som läser svenska som andraspråk redovisas inte separat i det följande. Totalt har resultat från 95 elever som läser svenska som andraspråk inrapporterats, alltså 4 procent av detta elevurval.

Vid delprov A, läsförståelseprovet, har 90 procent av eleverna erhållit betyget Godkänd eller högre. Andelen elever som har fått betyget Godkänd är 47 procent, Väl godkänd 35 procent och Mycket väl godkänd 8 procent. Det är följaktligen 10 procent som inte nått målen i detta delprov. Jämfört med fjolårets prov skiljer det ett fåtal procentenheter för andelen elever som i år fått betyget Godkänd (47 % jämfört med 43 % i fjol). Andelen som inte nått målen i läsförståelseprovet är 10 procent i år, vilket kan jämföras med 13 procent förra året och 10 procent året dessförinnan. Något fler elever har i år fått betyget Väl godkänd (35 % jämfört med 32 % i fjol) medan andelen elever som uppnått Mycket väl godkänd är något färre (8 % jämfört med 12 % i fjol och 10 % året dessförinnan). Sammanfattningsvis skiljer sig inte heller årets resultat nämnvärt från tidigare års resultat med mer än enstaka procentenheter. De senaste årens resultat tyder alltså på att delprovet ligger på ungefär samma svårighetsnivå.

Av insamlingstekniska skäl kan vi inte presentera några siffror för betygsfördelningen vad gäller delprov B och C. Betygsfördelningen mellan könen kan inte heller redovisas. Det vi har sett av insända elevlösningar pekar dock i samma riktning som tidigare år. I det skriftliga delprovet lyckas flickor bättre än pojkar. Årets tema, skolan, är dock ett tema som alla har haft något att skriva om. Det tycks som om den grupp som framför allt haft nytta av temats näraliggande och vardagliga karaktär är vanligen lågpresterande pojkar.

Tabell 2.1 nedan visar vilka skrivuppgifter eleverna valt och hur valen är fördelade på flickor och pojkar.

Tabell 2.1. Elevers val av C-uppgift*, totalt och efter kön.

C-uppgift	Andel elever som valt respektive C-uppgift	Andel flickor	Andel pojkar
C1 <i>Mina skolår</i>	43	38	49
C2 <i>Att byta skola/Att byta klass</i>	40	51	30
C3 <i>Lära för livet!</i>	2	2	3
C4 <i>Min syn på skolan</i>	14	10	18

*Andelarna är baserade på 2 068 elevarbeten.

Avgjort mest populära har de två första skrivuppgifterna varit. Uppgift C1 *Mina skolår* valdes av 43 procent av eleverna. Här är uppgiften att se tillbaka på den egna grundskoletiden och

berätta minnen och intryck i en krönika som skrivs för skoltidningen. Uppgift C2, som är berättande, placerade sig som god tvåa (40 %). Denna berättelse ska handla om byte av skola eller klass och får gärna utformas som en novell. Betydligt färre elever (14 %) valde uppgift C4 *Min syn på skolan*, där eleverna ombeds att i brevform svara på en förfrågan från skolministern om hur framtidens skola bör utformas. Eleverna ska ge sina synpunkter på vad som fungerar bra respektive dåligt i skolan och hur 2000-talets skola borde se ut. Den i särklass minst populära uppgiften var C3 *Lära för livet!* (2 %), där eleverna inbjuds att skriva en artikel för Ungdomsrådets tidskrift och berätta om värdefulla erfarenheter och kunskaper från ett eller flera ämnen i skolan.

Diskrepansen mellan de fyra uppgifternas popularitet är betydligt större i år än förra och förrförra året, då fördelningen mellan de fyra uppgifterna var jämnare. Spridningen är mer i nivå med siffrorna för år 2000 (då den populäraste skrivuppgiften hade 44 % och den minst populära uppgiften 9 %). Popularitetsordningen gäller då man tittar på andelen elever totalt som valt respektive C-uppgift. Tittar man på flickors respektive pojkars val av skrivuppgift skiljer sig popularitetsordningen något från det sammanslagna resultatet.

Elevens val av C-uppgift relaterat till kön kan utläsas av tabell 2.1. Det mest påfallande resultatet är att ordningen mellan de båda populäraste uppgifterna är omkastad. Den mest valda skrivuppgiften hos flickorna har varit C2 *Att byta skola/Att byta klass* (hela 51 %), medan denna uppgift hos pojkarna kommer på andra plats. Detta utfall kanske beror på att uppgift C2 inbjuder till mer reflektion än uppgift C1, som i stället fokuserar rent kronologiskt berättande. Den uppgift som flest pojkar valt är just C1 *Mina skolår* (49 %). Fler pojkar än flickor har valt uppgiften *Min syn på skolan*, medan lika få pojkar som flickor valt uppgift C3. I årets prov är skillnaderna mellan flickors och pojkars val av skrivuppgifter snarare mindre än tidigare år.

Lärarenkäten

Totalt har 1 066 lärarenkäter skickats in till provgruppen. Dock är fler lärarsynpunkter representerade, eftersom det inte är ovanligt att en enkät återger lärarnas samlade åsikter vid en skola. Underlaget är mycket viktigt för oss som arbetar med proven, främst för vidareutveckling av proven men också för forskning. Frågorna i enkäten är samlade under huvudrubrikerna Synpunkter på provets innehåll och Synpunkter på vägledning för bedömning. De flesta frågorna är kryssfrågor men tillfälle ges alltid till kommentarer. Dessutom har lärarna möjligheter att kommentera sin klass och klassens reaktioner på proven samt ge synpunkter och förslag av mer allmän karaktär. Vi redovisar inte dem som har svarat på mer än ett svarsalternativ vid varje fråga eller lämnat frågan obesvarad. Sammanställningarna nedan för respektive fråga blir därför inte 100 procent.

Synpunkter på provets innehåll

De flesta, 92 procent, anser att den förberedande informationen om proven var tillräcklig. Som helhet har provet uppskattats och många positiva kommentarer har getts. Att ämnesprovet är *bra* eller *ganska bra* anser 86 procent av dem som svarat. Flera lärare skriver att: ”Temat passade alla”, ”Texthäftet fängade elevernas intresse”. Andra skriver att: ”Det täcker in det mesta. Förstärker min bild av elevens kunskaper”. Ytterligare kommentarer om provet är: ”Mångsidigt och lämplig svårighetsgrad”. Bland de två procent som svarat att provet är dåligt finns framför allt kommentarer kring rättningsarbetet, som exempelvis: ”Tar för lång tid att rätta (en vecka!)”. Hela 75 procent har gett synpunkter i form av extra kommentarer. På frågan om i vilken utsträckning proven speglar kursplanens ämnessyn har 96 procent svarat *i hög grad* eller *till viss del*. Endast två procent har svarat *i liten utsträckning*

och inga andelar finns för svarsalternativet *inte alls*. Texthäftets svårighetsgrad har varit *lagom*, menar de allra flesta (93 %). Frågan om hur eleverna reagerade på bildmaterialet har av 38 procent av lärarna besvarats med *positivt* eller *ganska positivt*. En av de positiva lärarkommentarer som getts är: ”Bra med bilder av alla slag – framför allt om det gäller jämförelse med texter”. Andelen lärare som inte tyckte att eleverna hade någon märkbar reaktion är 55 procent. Att eleverna reagerat *negativt* uppger 5 procent av dem som svarat och en av kommentarerna är: ”De förstod inte bilderna, de tyckte att de var oklara och diffusa”. På frågan om någon av eleverna i klassen använt kassetbandet med hela texthäftet inläst svarar 29 procent *ja*, vilket är lika stor andel som förra och förrförra året men en något större andel än det varit åren dessförinnan.

Delprov A, läsförståelse

På ja/nej-frågan om huruvida uppgifterna var tillräckligt tydligt formulerade svarar 74 procent *ja*, vilket är något färre än förra året, medan 22 procent svarar *nej* och detta är en ökning jämfört med förra året. Någon lärare har kommenterat att ”Det är bra med några kluriga frågor”, medan en annan lärare framhåller att ”Eleverna blev tveksamma och frågade ofta om hjälp och guidning”. ”Många har svårt att uppfatta när fler än en fråga ska besvaras i samma uppgift” kommenterar någon. Totalt har 37 procent av lärarna gett extra kommentarer på den här frågan.

Nästa fråga i enkäten är om någon/några uppgifter var olämpliga i ett prov. Här har 14 procent svarat *ja* och 79 procent *nej*. Av dem som svarat ja har några skrivit ”Bildfrågorna” medan andra svarat ”Tabellfrågorna”.

Frågan om huruvida uppgifterna visar något centralt i elevernas läsförmåga besvaras av 70 procent med *ja* och av 25 procent med *kanske* medan 2 procent har markerat *nej*. Kommentarer på denna fråga är dock huvudsakligen positiva och har lämnats av 33 procent av lärarna. Några positiva synpunkter som framkommit är: ”Förmåga att dra ut väsentligheter och slutsatser ur lästa texter” och ”En stor variation gör att man lättare ser eleven med problem”.

Delprov B, muntlig uppgift

På frågan hur det har fungerat att genomföra den muntliga uppgiften svarar 74 procent *bra* eller *ganska bra* vilket är oförändrat jämfört med förra året (75 %). En andel på 15 procent har svarat *ganska dåligt* och 3 procent har svarat *dåligt*. Synpunkter har lämnats av 75 procent och de lärare som inte tyckt att det muntliga provet fungerat väl att genomföra lyfter ofta fram tidsaspekten som det största problemet: ”Tog tid att komma in i bra arbetsrutin”, ”Tar orimligt mycket tid”. Andra berättar att de haft möjlighet att dela in klassen i välfungerande smågrupper, medan ytterligare någon menar att det har fungerat bra därför att hon använt sina håltimmar till den muntliga uppgiften. Att även lokalbrist kan försvåra genomförandet av delprovet lyfts fram i några svar. Flera lärare har skrivit att eleverna visade stort intresse för uppgiften, och någon betonar att ”elevernas koncentration är stor. Alla vill ju göra ett bra prov”. Materialet till den muntliga delen har uppskattats i något lägre grad i år än förra året: 82 procent svarar *bra* eller *ganska bra* och 10 procent *ganska dåligt* samt 1 procent *dåligt*. Många lärare har i kommentarerna påpekat att ämnena var välvalda och kändes meningsfulla samt att texterna var intressanta. Ytterligare kommentarer är: ”Det var ett annorlunda sätt att öva muntlig framställning” och ”Man har stor frihet att lägga upp det som man vill”. Någon lärare framhåller att texterna är bra, men att ”svaga elever kan ha svårt att diskutera utifrån så allmänna direktiv”.

Att en muntlig del ska finnas med i ett nationellt ämnesprov anser 77 procent. Denna siffra har tidigare blivit högre och högre för varje år, men sjönk i fjol några procentenheter till samma nivå som i år. Här finns kommentarer som: ”Den muntliga uttrycksförmågan är också en viktig del, vi kan inte bara koncentrera oss på det skriftliga”, ”Krävs för en helhetsbild” och ”Det finns ju med i betygskriterierna”. Flera lärare har i kommentarer nämnt att vissa elever kommer till sin rätt först vid muntliga moment. Andelen lärare som tycker att det inte bör ingå en muntlig del i proven är 16 procent och anledningen till detta ställningstagande är av kommentarerna att döma att denna del anses vara alltför svårbedömd och tidskrävande.

Många lärare menar att det muntliga provet bör ha samma tyngd som de båda andra delproven. Ett problem med det nuvarande provet är att varje elev får kort tid till sitt förfogande, samtidigt som provet tar en stor del av undervisningstiden. Provgruppen och bedömargrupperna diskuterar för närvarande vilka möjligheter som finns för att man ska kunna förtydliga anvisningarna och utveckla underlaget för arbetet med den muntliga provdelen.

Delprov C, skrivuppgift

Instruktionen till skrivuppgifterna har fungerat *bra* eller *ganska bra* menar 96 procent av dem som svarat. Denna siffra är något högre än den var förra året. Lärarna som kommenterat frågan har bl.a. skrivit: ”Tydliga och klara instruktioner”. Att instruktionen fungerat *ganska dåligt* eller *dåligt* tycker 2 procent. Skrivuppgifterna som sådana har ansetts som *bra* av 48 procent, vilket är färre än förra året, och *ganska bra* av 36 procent. I kommentarerna framhålls exempelvis: ”Årets ämnesval passade alla. Ingen var okunnig om ämnet, utan skolan berör ju i högsta grad alla”, ”Roliga ämnen, ligger nära elevernas liv”, ”Alla hade idéer och kunde skriva”, ”Ämnena engagerade de flesta”. Men givetvis har också mindre positiva kommentarer getts: ”Det är svårt för eleverna att skriva en krönika – de vet knappt vad det är”, ”Årets ämne resulterade i många medelmåttiga kronologiskt berättande uppgifter”. Några påpekar att de saknar lite friare ämnen och tycker att variationen mellan ämnena inte var tillräckligt stor. Andelen lärare som svarat *ganska dåliga* är 11 procent och *dåliga* är 2 procent, vilket är en större andel än föregående år.

Årets tema har alltså haft vissa fördelar – så gott som alla elever har kunnat säga något om skrivuppgiftens ämne. En del lärare framhåller dock att temat är tråkigt. En bidragande orsak till att temat var något mindre populärt bland lärarna kan kanske också vara att eleverna mött temat tidigare. Det är inte ovanligt att man i grundskolans sista år låter eleverna göra någon typ av tillbakablick på sin skoltid.

Synpunkter på anvisningarna för bedömning

På frågan om anvisningarna för bedömning utgjort ett tillräckligt underlag har lärarna svarat med hjälp av en fyrgradig skala. För läsförståelsen, där en helhetsbedömning ingår, anser 84 procent att denna bedömning *absolut* eller *i stort sett* fungerade medan övriga markerade svarsalternativen *i viss mån* (11 %) och *absolut inte* (1 %). Vid frågan om den muntliga delen markerade 64 procent *absolut* och *i stort sett*, (23 % markerade *i viss mån* och 4 % hade kryssat för alternativet *absolut inte*). För anvisningarna för bedömning av den skriftliga delen markerade 78 procent alternativen *absolut* eller *i stort sett* och 16 procent markerade *i viss mån* medan endast 1 procent hade kryssat för *absolut inte*.

Det som oroar lärarna och som många kommenterar är risken för att olika lärare gör olika bedömning av likartade svar, dvs. att det är svårt att skilja kvalitativt olika svar åt och att lärare inte ser kvalitet i svaren på riktigt samma sätt. Detta är ju en springande punkt och

gäller framför allt uppgifterna med öppna svar och särskilt dem som berör citat. Vi har vid flera prov gjort en liten undersökning av en sådan kontroversiell fråga på följande sätt. Slumpvis valdes 30 elevlösningar ut och presenterades för fyra stycken oberoende bedömare, vana lärare som dock inte själva arbetat med just detta prov i sina klasser. De ombads bedöma svaren på en skala från 1 till 3. Vi jämförde därefter deras bedömningar, dels inbördes, dels i förhållande till den bedömning elevernas lärare gjort. Samstämmigheten var mycket hög och korrelationen uppgick till 0,9. Bara i ett enstaka fall skilde det mer än två steg i bedömarnas markeringar. En viss tendens kunde skönjas, nämligen att elevens egen lärare emellanåt varit något mer generös och t.ex. gjort markeringen 2 mot de oberoende bedömarnas sammantagna 1,4. Vi kommer att fortsätta att så långt möjligt pröva pålitligheten i bedömningen på detta och andra sätt.

Resultatprofilen har använts av 92 procent av de svarande lärarna medan 5 procent har avstått. Att använda resultatprofilen som ett sätt att summera provresultatet anser 35 procent är *bra* och 51 procent tycker att det är *ganska bra* medan 7 procent tycker att det är *ganska dåligt* och 1 procent svarar *dåligt*. En lärare skriver: ”Åskådligt. Lätt att se hur resultaten fördelar sig och jag kan således använda resultaten till att bedöma om det finns områden som hela gruppen missat”.

En intressant fråga att ställa är vilken information läraren får genom provet. Det är rimligt att anta att provet i allmänhet bekräftar vad lärarna redan vet men att de också kan upptäcka nya sidor hos en del av eleverna. Detta antagande bekräftas av svaren på lärarenkäten. Drygt hälften (55 %) svarar att de fått ny kunskap om *några elever*. Några lärare (18 %) svarar att det gäller *alla* eller *de flesta* elever, vilket möjligen kan bero på att de är nya som lärare i klassen.

På frågan om i vilken grad provet som helhet varit ett stöd inför lärarens uppgift att sätta slutbetyg svarar på en fyragradig skala 18 procent *i hög grad* och 67 procent *till viss del*. *I liten utsträckning* svarar 11 procent och endast 2 procent har svarat *inte alls*. Både frågan och svaren är intressanta, framför allt för att det inte går att säga vilket svar man helst skulle vilja ha. Proven ska ju vara stödjande och utgöra en del i lärarens bedömningsunderlag. Det verkar dock av svaren att döma som att lärarna i betygsättningen lyckas väga samman både provresultaten och allt det övriga arbete eleverna utfört.

Då det gäller frågorna om klassen och elevernas reaktioner på proven har 97 respektive 93 procent skrivit kommentarer. Synpunkter på hur provet kan anpassas för elever i behov av särskilt stöd har getts av 14 procent av dem som besvarat enkäten. På ja/nej-frågan om huruvida hela provet skulle kunna distribueras elektroniskt har 20 procent svarat *ja* och 56 procent *nej*.

Andelen lärare som lämnat övriga synpunkter och förslag till förändringar och förbättringar av provet är 29 procent, vilket är en liten ökning jämfört med förra året. Vi beaktar naturligtvis även i år dessa kommentarer i det pågående konstruktionsarbetet och några av kommentarerna återges avslutningsvis här: ”Årets prov är tydligare utformat och mer läträttat än föregående års prov”, ”Otroligt frustrerande att rätta läsförståelsedelen. Går det inte att ha ett annat system för sammanställningen?”, ”Gör den muntliga bedömningen mer konkret med exempel på tidigare gjorda bedömningar”, ”Skicka med ett extraprof i uppsatsdelen för dem som är sjuka. (Ämnena läcker lätt ut bland dem som redan skrivit)”, ”Provet bör ligga ht i 9:an så att möjlighet finns att göra något åt bristfälliga resultat. Nu blir det mer: ’Oj, va’ dåligt det gick. Sorry.’ Jag vill kunna/hinna hjälpa eleverna bli bättre!”, ”Vore bra om inget ändras.

Det är bara jobbigt för oss lärare att ändra på ett fungerande nationellt prov”, ”Fortsätt bara så här med färgbilder i texthäftet och olika typer av texter och intressanta teman”.

3. Ämnesprovet i matematik

Katarina Kjellström

PRIM-gruppen

Lärarhögskolan i Stockholm

Ämnesprovet i matematik 2003 för skolår 9 bestod av tre delprov och liknade till sin utformning tidigare givna prov. Det muntliga delprovet, Delprov A, kunde skolorna genomföra när som helst under provperioden vecka 4 - 20, medan de övriga delproven skulle göras på de båda fastställda provdagarna, 9 april och 29 april.

Delprov A prövade elevens förmåga att muntligt framföra matematiskt grundade idéer samt förmåga att lyssna till, följa och pröva andras förklaringar och argument. Det muntliga delprovet våren 2003 prövade elevernas kunskaper om funktioner och grafer. Den rekommenderade provtiden per grupp var 20 minuter.

Delprov B bestod av två delar: Del B1 (kortsvar) och Del B2 (problemlösning). Provtiden var 80 minuter för båda provdelarna tillsammans. Först besvarade eleverna kortsvarsdelen, där miniräknare inte fick användas, och övergick sedan till att lösa en ”mer omfattande” uppgift. Eleverna fick själva avgöra när de ville lämna in kortsvarsdelen och börja använda miniräknare.

Delprov C prövade elevens förmåga att ställa upp och lösa problem samt reflektera över och tolka sina resultat samt bedöma deras rimlighet. Det prövade också elevens förmåga att uttrycka sina tankar skriftligt. Delprov C bestod av 10 uppgifter varav några med deluppgifter. Provtiden var 80 minuter.

Nästan alla lärare (96 %) tyckte att den information de fick före provet var tillräcklig och lika stor andel ansåg att ämnesprovet speglar ämnessynen i kursplanen.

Enligt lärarenkäten ansåg de flesta lärare (88 %) att provet som helhet var bra eller ganska bra. Många har motiverat varför man tyckte att det var bra. De mest frekventa orsakerna var att provet var brett, heltäckande, varierande och verklighetsanknutet samt att provet prövade tänkande, förståelse och problemlösning: ”*Det ger en helhetsbild av kunskaper*”, ”*Verklighetsanknutet, väldisponerat rent kunskapsmässigt. Alla viktiga moment är med*”, ”*Provet speglar kursplanens ämnessyn i hög grad*”. Bland de lärare som tyckte att provet var mindre bra var de vanligaste orsakerna att provet var omfattande och för tidskrävande för elever och/eller lärare: ”*Skapar för mycket arbete.*” De skriftliga provdelarna fanns detta år för första gången inlästa på band. 5 procent av lärarna som besvarat lärarenkäten har angivit att de använt inläsningen och de som kommenterat ansåg att inläsningen var tydlig och bra.

Bedömning och provbetyg

När provet konstruerades gjordes bedömningar av uppgifternas innehåll och elevlösningarnas kvalitet utifrån kursplanen och betygskriterierna. De olika uppgifterna kategoriserades och elevlösningar från utprövningen analyserades och bedömdes. För att tydliggöra de kvalitativa nivåerna som finns i mål att uppnå och i betygskriterierna gavs vid bedömningen g-poäng och vg-poäng. Några uppgifter på provet var markerade med en \square . Detta innebar att eleverna kunde visa MVG-kvaliteter enligt betygskriterierna i lösningen av dessa uppgifter.

Bedömningen av två mer omfattande uppgifter (Delprov A och Del B2) gjordes med stöd av varsin uppgiftsspecifik bedömningsmatris. Syftet med matriserna var dels att för lärare och elev visa på de olika kunskapsaspekter som kan bedömas dels att utifrån betygskriterierna beskriva olika kvalitativa nivåer inom varje kunskapsaspekt. Matriserna gav läraren hjälp att

bedöma elevens arbete med hänsyn till tre aspekter. Dessutom kunde läraren med hjälp av matriserna omsätta sin bedömning i g- och/eller vg-poäng.

Beskrivningar av kraven för provbetygen Godkänd, Väl godkänd respektive Mycket väl godkänd gavs för *provet som helhet*. Elevens resultat på de olika provdelarna lades ihop och bildade då en poängsumma bestående av g-poäng och vg-poäng. För provbetyget Godkänd krävdes ett minsta antal poäng totalt. För provbetyget Väl godkänd krävdes att en viss totalpoäng uppnåtts varav ett minst visst antal utgjordes av vg-poäng. För att erhålla provbetyget Mycket väl godkänd skulle eleven ha fler vg-poäng än vad som gäller för provbetyget Väl godkänd samt ha visat MVG-kvaliteter på några av de α -märkta uppgifterna. Förutom referensgruppens medlemmar deltog många aktiva matematiklärare i bedömningsarbetet när gränserna för respektive provbetyg fastställdes. Att de flesta lärare numera är nöjda med bedömningsanvisningarna visas med denna lärarkommentar: *"Det är så genomarbetat, genomtänkt, bra bedömningsunderlag = helt enkelt den typen man skulle vilja att eleverna alltid fick"*.

Resultat på provet

Alla resultat på detta prov måste tolkas med stor försiktighet. Både Delprov B och Delprov C fanns före provdatum på internet. Delprov B upptäcktes på nätet kvällen före provdatum och Skolverket hann inte varna lärarna. Vad gäller Delprov C hittade elever provet på nätet drygt en vecka före provdatum och många skolor valde då att i stället genomföra motsvarande provdel från ett gammalt sekretessbelagt ämnesprov. Totalinsamlingen som genomfördes av Skolverket gav ett mycket stort bortfall (drygt 40 %). Därför finns här ingen redovisning av fördelningen av provbetyg från denna datainsamling. De enda data som analyserats i denna rapport är de data som vi fått in på uppgiftsnivå och där kan man uppskatta bortfallet till cirka 25 procent.

I tabell 3.1 redovisas resultaten i form av betygsfördelningen för provet som helhet. Bortfallet var även här mycket stort. Endast 75 % av de inrapporterade elevresultaten hade fått ett provbetyg. Vid en jämförelse med de terminsbetyg eleverna fick i matematik hösten 2002 visade det sig att knappt 70 procent fick samma provbetyg som terminsbetyg medan cirka 15 procent fick ett lägre provbetyg än terminsbetyg och cirka 15 procent fick ett högre provbetyg än höstterminsbetyg. Drygt 45 procent av eleverna som ej uppnådde målen enligt terminsbetyget fick provbetyget Godkänd och drygt 15 procent av eleverna med terminsbetyget Godkänd och Väl godkänd fick ett högre provbetyg. Av eleverna med terminsbetyget Mycket väl godkänd fick mer än 30 procent provbetyget Väl godkänd.

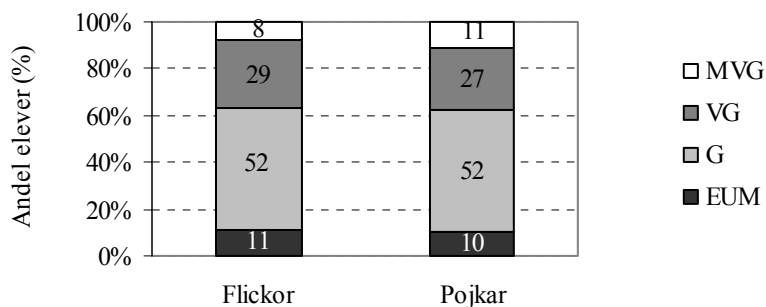
Tabell 3.1. Betygsfördelningar för ämnesprovet i matematik.

	Andel (%) elever med betyget				Antal elever
	Ej uppnått målen	G	VG	MVG	
Provbetyg*	10	52	28	10	1 879

* Endast elever som deltog i alla delprov erhöll provbetyg.

Andelen elever som ej nådde målen på detta ämnesprov var något mindre än tidigare år och andelen elever med provbetyget Mycket väl godkänd var något större. På grund av spridningen på internet och det extremt stora bortfallet bör man dock tolka siffrorna med stor försiktighet.

I figur 3.1 visas provbetygsfördelningen per kön. Av figuren framgår att det inte heller i år fanns några stora skillnader vad gäller provbetygen mellan pojkar och flickor.

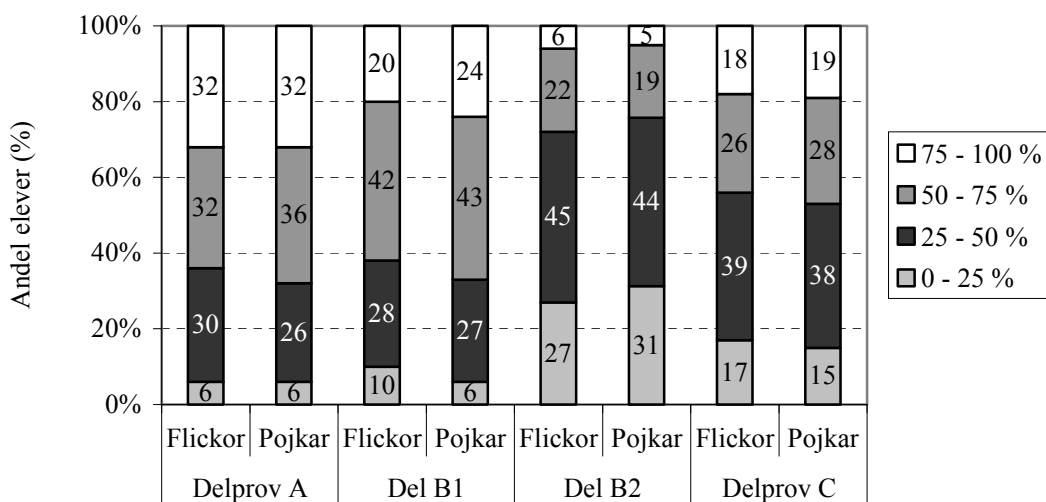

Figur 3.1. Betygsfördelningar för provbetyg i matematik, uppdelat på kön.

Det är naturligtvis mycket svårt att jämföra resultatet på detta ämnesprov med resultaten på tidigare givna prov. Dels är bortfallet mycket större än vid insamlingar tidigare år och dels vet vi inte hur spridningen på nätet har påverkat resultaten.

Resultaten på delprovsnivå kan jämföras med tidigare prov med hjälp av den genomsnittliga lösningsproportionen. För kortsvarsdelen (Del B1) har den genomsnittliga lösningsproportionen varit relativt lika (cirka 60 %) under de år som ämnesprov givits. Årets resultat var inte bättre. På de delprov som motsvarar Delprov C (problemlösning inom ett tema) har den genomsnittliga lösningsproportionen minskat under åren. Årets Delprov C bröt denna trend. En jämförelse mellan delproven på årets prov visar att den genomsnittliga lösningsproportionen för totalpoängen (summa g- och vg-poäng) på delproven var lägst på Del B2 (43 %) och högst på Delprov A (61 %). Om man jämför lösningsproportionen för endast g-poängen på de olika delproven var den lägst för Delprov C (62 %) och högst för Delprov A (92 %).

För att kunna jämföra resultaten mellan de olika delproven har totalpoängen på respektive delprov delats upp i fyra lika stora delar (0-25 % innebär att eleven fått mellan 0 och 25 procent av totalpoängen på delprovet osv.).

Figur 3.2. Poängfördelningen på delprovsnivå, uppdelat på kön.

På Delprov A var skillnaden mellan könen liten. På Del B1 och på Delprov C presterade pojkarna ett något bättre resultat, men på Del B2 var det tvärtom. Liknande typ av utredande uppgifter har även tidigare år klarats bättre av flickorna.

Kommentarer och resultat på delprovsnivå

Delprov A – muntligt

Delprov A skulle genomföras i grupper om 3-4 elever. Avsikten med detta var att det skulle bli ett samtal mellan eleverna och inte ett förhör av läraren. Det muntliga delprovet våren 2003 prövade elevernas kunskaper om funktioner och grafer. Läraren kunde välja mellan tre olika versioner och varje version innehöll uppgifter med olika svårighetsgrad. Alla tre versionerna bestod av en graf och ett antal påståenden om vad man kunde läsa ut ur grafen. Eleverna skulle avgöra om påståendet var sant eller falskt men framför allt motivera sitt ställningstagande. I den första delen skulle varje elev ges möjlighet att ostört redogöra för sina tankar kring de påståenden de fått. Detta var väsentligt för att även elever som är tysta och normalt "inte tar för sig" skulle komma till sin rätt. I den avslutande gruppdiskussionen gavs eleverna tillfälle att visa att de lyssnat på sina kamrater och att de kunde argumentera och föra en diskussion med matematiskt innehåll. Den rekommenderade provtiden per grupp var 20 minuter.

Läraren gjorde bedömningen av elevens muntliga prestationer utifrån betygskriterier och med stöd av en uppgiftsspecifik bedömningsmatris. Matrisen gav läraren hjälp att bedöma elevens prestationer med hänsyn till tre aspekter: förståelse, språk och delaktighet. Resultatet av bedömningen kunde bli högst 9 poäng varav 5 vg-poäng. Det fanns också möjlighet att visa MVG-kvalitet. Drygt 85 % av lärarna ansåg att matrisen absolut eller i stort sett gav hjälp vid bedömningen. Några citat från lärarenkäten får illustrera detta: "Mycket bra stöd för bedömningen", "Lite klurigt med, men jag tycker det är mycket bra". Alla är dock inte lika positiva: "A-delen blir subjektiv".

I informationsmaterialet fanns anvisningar om hur provets genomförande kunde organiseras för att underlätta lärarnas arbete. Till exempel kunde lärarna hjälpa varandra och/eller samordna med engelskans muntliga delprov. Provet genomfördes dock i de flesta fall på ordinarie lektionstid (70 %) och utan samarbete med andra lärare (61 %). "Provet är mycket tidskrävande", "Svårt att organisera". De som har samarbetat uttalar sig mer positivt: "Känns bra att samarbeta med andra lärare", "Alla elever gjorde provet samma dag"

Tabell 3.2. *Genomsnittlig poäng på Delprov A för olika provbetyg.*

Provbetyg	Genomsnittligt antal poäng
Ej uppnått målen	3 g-poäng
Godkänd	4 g-poäng och 1 vg-poäng
Väl godkänd	4 g-poäng och 3 vg-poäng
Mycket väl godkänd	4 g-poäng och 4 vg-poäng

På detta delprov var det ingen skillnad på resultaten mellan pojkar och flickor. Skillnaden mellan elever med svenska som modersmål och elever med annat modersmål var mycket liten på detta delprov och minst om man jämför med de andra delproven. Nästan alla lärare ansåg att Delprov A var lagom svårt.

Lärarkåren har naturligtvis olika åsikter om det muntliga delprovet. Andelen lärare som vill slippa detta delprov har dock minskat och många lärare uttalar sig positivt.

Del B1 – kortsvar (tal och symboluppfattning)

I årets prov var denna provdel precis som förra året inlagd på en fast skrivdag.

Del B1 prövade framför allt elevens taluppfattning och grundläggande färdigheter i räkning med naturliga tal, bråktal, tal i decimalform och procent. Några uppgifter prövade elevens

förmåga att ställa upp enkla algebraiska uttryck och lösa enkla ekvationer. Del B1 bestod av 20 kortsvarsuppgifter och eleverna uppmanades att räkna i huvudet. Detta var det enda delprov där miniräknare inte fick användas. Läraren bedömde svaren med g- eller vg-poäng. Resultatet av bedömningen kunde bli högst 20 poäng varav 8 vg-poäng.

De uppgifter som gav g-poäng hade en lösningsproportion på mellan 48 och 91 procent. På de uppgifter som gav vg-poäng varierade lösningsproportionen mellan 21 och 75 procent. Nästan alla lärare ansåg i år precis som tidigare år att Del B1 var lagom svårt.

Många av uppgifterna har använts i tidigare givna ämnesprov eller standardprov. En jämförelse visar att det inte har skett några markanta förändringar mer än på några uppgifter på delprovet. Eleverna har blivit bättre på att tolka algebraiska uttryck och på att tolka och räkna med tiopotenser. Men de har blivit sämre på subtraktion av hela tal, beräkning av tidsdifferenser och proportionalitetsberäkning. Den största försämringen visar uppgifter som prövar division och multiplikation med tal mindre än ett. Detta stämmer med iakttagelse både från tidigare ämnesprov för skolår 9 och för Kurs A-provet på gymnasieskolan.

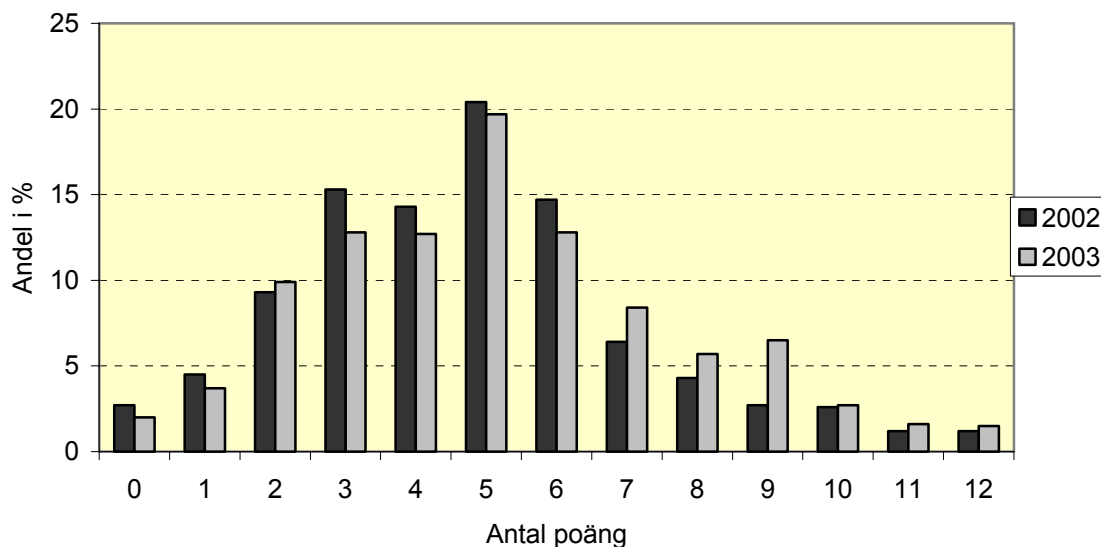
Flickorna hade en något högre lösningsproportion än pojkarna på tre av de tjugo uppgifterna och pojkarna hade en högre lösningsproportion på tio av uppgifterna. Särskilt stor skillnad till pojkarnas fördel var det på uppgifter som handlade om bråk och procent. Flickorna var bl.a. bättre på förståelse av algebraiska uttryck och på att lösa en enkel ekvation. Pojkarna presterade ett bättre resultat än flickorna på detta delprov.

Del B2 – problemlösning (en ”mer omfattande” uppgift)

Del B2 prövade elevens förmåga att ställa upp och lösa problem samt reflektera över och tolka sina resultat, dra slutsatser och generalisera. Det prövade också elevens förmåga att kritiskt ta ställning till matematiskt grundade beskrivningar samt elevens förmåga att uttrycka sina tankar skriftligt. Del B2 prövade framför allt elevernas kunskaper inom kunskapsområdet geometri, men även aritmetik och algebra. Uppgiften handlade om rektanglars areor och sambandet mellan arean och längden av rektangelns sidor. Elevernas arbete med denna uppgift bedömdes med stöd av en uppgiftsspecifik bedömningsmatrix och ett antal bedömda autentiska elevarbeten. Resultatet av bedömningen kunde bli högst 12 poäng varav 7 vg-poäng. Det fanns också många olika möjligheter att visa MVG-kvalitet vid lösningen av uppgiften. Denna uppgift fanns också med på ämnesprovet 2002.

En jämförelse mellan resultaten 2002 och 2003 visar att lösningsproportionen ökat från 0,40 till 0,43. Förklaringarna till detta kan vara många. Uppgiftens formulering var inte exakt densamma båda åren. Efter provet 2002 fick vi signaler från lärare om att uppgiften kunde misstolkas och för att undanröja detta gjordes uppgiftsformuleringen tydligare. Andra förklaringar kan vara spridningen på Internet eller att eleverna övat på liknade uppgifter före provet.

Figur 3.3 visar hur poängen fördelade sig 2002 och 2003. Diagrammet visar att andelen med många poäng ökat.

Figur 3.3. Andel elever med olika antal poäng på Del B2 2002 och 2003.

År 2003 ansåg 20 procent av lärarna att del B2 var för svår. Motsvarande siffra år 2002 var drygt 30 procent. Några lärare klagade på att det var samma delprov 2003 som 2002

Angående bedömningen av Del B2 ansåg 86 procent av lärarna att de absolut eller i stort sett fick stöd av matrisen vid bedömningen. "Många autentiska elevlösningar med poängsättning hjälper mycket", "B2 svårt att bedöma i det översta intervallet" Motsvarande siffra var 82 procent 2002. Att en större andel lärare ansåg att de fick stöd av matrisen 2003 än 2002 beror troligen på att de var mer vana och på att de publicerade elevlösningarna var tydligare.

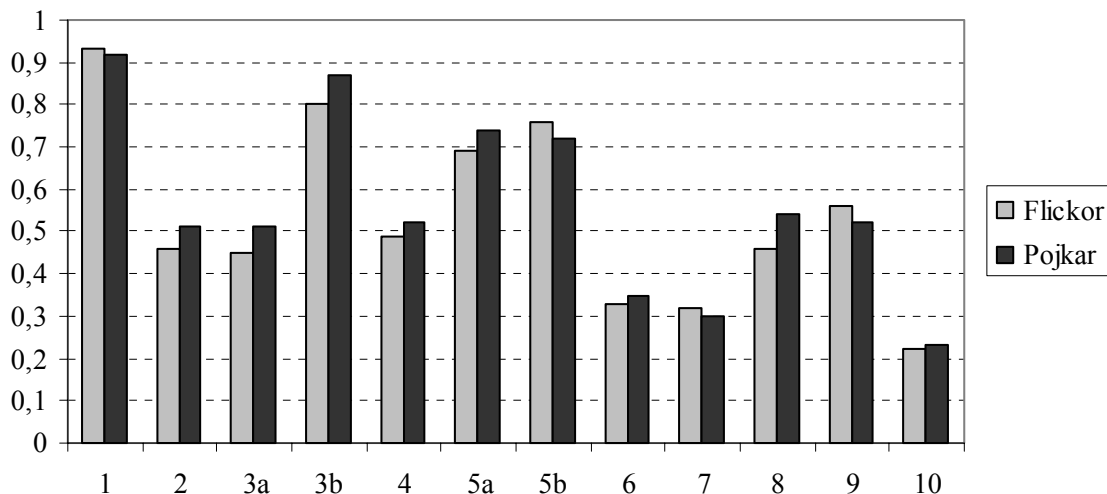
Tabell 3.3. Fördelning av totalpoängen på Del B2 uppdelat på kön.

Kön	Andel (%) elever i poängintervallen				
	0 - 2	3 - 5	6 - 7	8 - 10	11 - 12
Flickor	13	50	24	10	3
Pojkar	19	50	19	9	3

Flickornas resultat var något bättre än pojkarnas resultat på detta delprov precis som 2002. Liknande typ av utredande uppgifter har även tidigare år klarats bättre av flickorna. Elever med annat modersmål än svenska klarade också denna uppgift nästan lika bra som elever med svenska som modersmål.

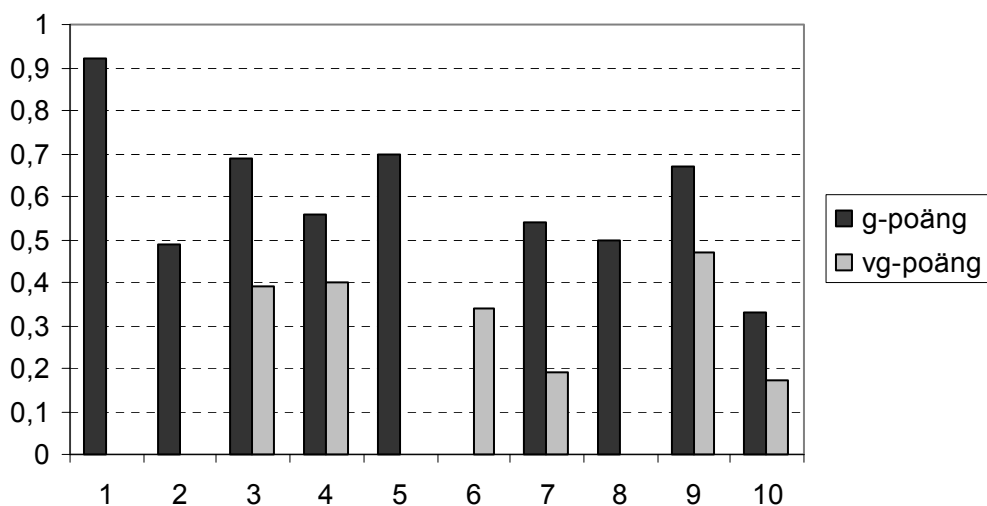
Delprov C – problemlösning (temadel)

Detta delprov prövade elevens förmåga att ställa upp och lösa problem samt reflektera över och tolka sina resultat samt bedöma deras rimlighet. Det prövade också elevens förmåga att uttrycka sina tankar skriftligt. Delprov C bestod av 10 uppgifter varav några med deluppgifter. Uppgifterna var samlade runt temat "Familjen Svensson reser till Asien". Provtiden var 80 minuter. Vid bedömningen av elevlösningarna tillämpades positiv poängsättning med g- och vg-poäng med stöd av bedömningsanvisningar. Några uppgifter där elevarbetena kunde visa MVG-kvalitet var markerade med □.

Figur 3.4. Lösningsproportion (*p*-värden) för uppgifterna från Delprov C, uppdelat på kön.
Anm: Uppgifterna är baserade på 2 080 elevlösningar.

Bortfallet på detta delprov var mycket större än för de andra delproven beroende på Internetspridningen. Resultaten är med andra ord mycket osäkra. Enligt tillgängliga data hade pojkarna ett bättre resultat än flickorna. Pojkarna hade en högre lösningsproportion än flickorna på de flesta uppgifterna. Störst var skillnaden på den uppgift där man med hjälp av data i en tabell skulle beräkna antalet invånare per kvadratkilometer (uppgift 8), och den uppgift där man skulle tolka ett hastighetsdiagram (uppgift 3). På de två uppgifter som framför allt prövade problemlösningsförmåga (uppgift 7 och uppgift 9) hade flickorna en något högre lösningsproportion. Eleverna hoppade i större utsträckning över uppgifter som var placerade sent i provet oavsett vilken typ av poäng som de innehöll.

Figur 3.5. Lösningsproportion för g-poäng respektive vg-poäng för uppgifterna i Delprov C.
Anm: Uppgifterna är baserade på 2 080 elevlösningar.

Som framgår av figur 3.5 gavs både g- och vg-poäng på hälften av uppgifterna. Även på uppgifter som låg sent i provet var det förhållandevis lätt att få g-poäng. På uppgift 7, 9 och 10 kunde eleverna visa MVG-kvalitet dvs. dessa uppgifter var märka med en ☐.

Elever som inte nådde målen på ämnesprovet hade sämst resultat på detta delprov. Av 26 poäng fick de i genomsnitt bara 4-5 poäng. Dock var detta en markant förbättring om man jämför med ämnesprovet 2002. En förklaring kan vara att Delprov C år 2003 innehöll fler enkla uppgifter som bara gav g-poäng

Nästan alla lärare ansåg att detta delprov var lagom svårt och nästan lika många ansåg att provtiden räckte till för flertalet elever. Väldigt många lärare har kommenterat att denna provdel fanns på nätet och att de bytte till en provdel från tidigare år.

Sammanfattning och kommentarer

Tyvärr är det spridningen på nätet som överskuggar allt då vi analyserar resultatet på detta ämnesprov. Väldigt många kommentarer i lärarenkäten handlar också om detta: *"Säkerheten kring proven måste förbättras"*, *"Lös problemet med att proven ligger ute på Internet innan provtillfället"*. Därför sammanfattas bara svar och kommentarer från lärarenkäten i detta avsnitt.

Andelen lärare som ansåg att provet som helhet gav stort eller mycket stort stöd när de skulle sätta slutbetyg har ökat under de år som ämnesprovet funnits. 1998 var det 67 procent, 1999 var det 77 procent, 2000 var det 85 procent, 2001 var det 88 procent, 2002 var det 90 procent och i år var det 91 procent som ansåg detta. Att denna andel ökat kan tolkas som lärarna successivt blivit vana att använda ämnesprovet som det är tänkt, nämligen som stöd och inte som styrinstrument. Några lärarkommentarer får illustrera detta: *"Jag får mer kunskap om betygskriterierna"*, *"Det är ett helhetsprov som ger stöd för betygssättningen"*.

Så gott som alla lärare (minst 78 %) ansåg att svårighetsgraden var lagom på alla provdelar. Få lärare (2 %) tyckte att Del B1 (kortsvar) var för svår medan motsvarande andel för Delprov A var 6 procent, Del B2 20 procent och Delprov C 5 procent.

Lärarnas åsikter om bedömningsanvisningarna var olika beroende på delprov. För Delprov C ansåg 94 procent av lärarna att de absolut eller i stort sett fick ett tillräckligt underlag för sina egna bedömningar av anvisningarna. För Del B2 var motsvarande andel 86 procent och för Delprov A 85 procent. Till hjälp vid bedömningen av Delprov A och Del B2 fanns uppgiftsspecifika bedömningsmatriser.

87 procent av lärarna ansåg att gränsen för Godkänd var rimlig, medan 12 procent ansåg att den var för låg. Över 90 procent av lärarna ansåg att gränserna för Väl godkänd och Mycket väl godkänd var rimliga. Svårigheten att bedöma MVG-kvalitet togs upp av några lärare i enkäten.

I god tid före provet fick alla skolor information om hur provet skulle se ut och tips om att hämta ett demonstrationsprov med fullständiga bedömningsanvisningar från PRIM-gruppens hemsida. Andelen lärare som använder demoprovet har ökat under åren. 2001 hade endast 35 procent av lärarna som besvarat enkäten använt informationen på nätet, år 2002 hade denna andel ökat till 67 procent och 2003 till drygt 70 procent. Nästan en fjärdedel av lärarna svarade dock att de inte visste att informationen fanns. Drygt en tredjedel av lärarna svarade att de lät eleverna öva på demonstrationsprovet och ungefär en lika stor andel diskuterade också bedömningen med eleverna.

4. Ämnesprovet i engelska

Carina Olsson, Dorte Velling Pedersen

*Enheten för språk och litteratur/Institutionen för pedagogik och didaktik
Göteborgs universitet*

Ämnesprovet i engelska grundar sig på den kommunikativa och interkulturella språksyn som uttrycks i läro- och kursplaner. Alla delar av kursplanen prövas inte, men strävan är att provet ska belysa elevernas förmåga på ett så brett och varierat sätt som möjligt. Det som fokuseras är deras förmåga att förstå det de hör och läser på engelska samt deras förmåga att göra sig förstådda i tal och skrift. Med andra ord prövas såväl receptiv som interaktiv och produktiv språkförmåga i de olika delproven.³ Ambitionen är också att de texter och teman som ingår ska spegla några uttryck av den engelskspråkiga världens olika kulturer. De olika uppgifternas relation till kursplanen visas i en s.k. *test specification*. I denna preciseras också vilka mål som inte prövas, bl.a. elevers förmåga att ta ansvar för och reflektera över sitt eget lärande.

Äp 9 är ett s.k. *proficiency test*. Det bygger alltså inte på några speciella material eller arbetsätt. Syftet är att bidra till bedömningen av den allmänna språkfärdighet som eleverna har tillägnat sig i och utanför skolan. I olika slags uppgifter med variation vad gäller innehåll, provtyper och svårighetsgrad får förhoppningsvis alla elever tillfälle att visa så mycket som möjligt av vad de kan i engelska. I de flesta uppgifterna prövas elevernas förmåga på ett integrerat sätt – eleverna måste både förstå och göra sig förstådda.

Provet har tagits fram i samarbete med många lärare som är aktiva i grundskolan. Lärare med erfarenhet av andra skolformer och lärarutbildning samt *native speakers* har också deltagit i processen. Till grund för utformningen av det färdiga provet ligger även många synpunkter från alla de elever och lärare som deltagit i utprövningar av uppgifterna samt naturligtvis kommentarer som lärare lämnat i samband med tidigare ämnesprov.

Informationsbrev till skolor, lärare och elever distribuerades i början av höstterminen 2002, bl.a. med hänvisning till provprojektets hemsida⁴ där man t.ex. kan läsa om grundläggande principer för nationella prov i språk samt ta del av exempel på uppgifter från tidigare Äp 9.

Äp 9 engelska 2003 – tre delprov

Det övergripande temat för 2003 års prov var *The World Around Us. Part A* innebar att grupper av elever samtalade med varandra enligt en given modell. Denna del kunde genomföras när som helst från det att materialet kommit till skolorna i januari till och med slutet av maj. *Part B* innefattade uppgifter för såväl läsförståelse (B 1) som hörförståelse (B 2) och skulle genomföras på en fast provdag, den 13 mars, i hela landet. 21 mars var provdag för *Part C* som fokuserade skriftlig produktion.

Bedömning

Som stöd för lärarnas analys av elevernas prestationer i de interaktiva/produktiva delarna *Part A* och *Part C* fanns dels ett antal faktorer, baserade på skrivningarna i kursplanen, dels autentiska, kommenterade och bedömda elevexempel. För *Part B* fanns generella

³ Rubriceringen av de olika delproven – *oral interaction and production, receptive skills* samt *written production* – knyter an till Europarådets *Common European Framework of Reference for Languages*. [http://culture2.coe.int/portfolio/documents_intro/common_framework.html]

⁴ <http://www.ped.gu.se/sol/nafs.htm>

bedömningsprinciper samt exempel på elevsvar. Svaren gavs här poäng som räknades samman till en totalsumma för delprovet. Varje elevs poängsumma relaterades till fastställda betygsgränser. Samtliga betygsexempel i A- och C-delarna samt betygsgränserna i B-delen hade arbetats fram i samarbete med stora grupper av lärare. Varje enskild elevs resultat presenterades i en resultatprofil. I denna fanns möjlighet att markera om ett visst betyg låg i det övre, mellersta eller nedre skiktet. Det fanns även utrymme för elever och lärare att lämna kommentarer. Någon sammanvägning till ett provbetyg gjordes ej. (Provbetyg fanns i Äp 9 mellan åren 1998 och 2001 och kommer, enligt beslut av Skolverket, att återinföras fr.o.m. vt 2005.)

Antal redovisade elevresultat

Analyserna av ämnesprovet i engelska 2003 bygger på rapporterade resultat för 2 539 elever, lika många flickor som pojkar, vid 813 skolor, enligt en urvalsmodell som beskrivs i kap. 1.

Resultat på delproven

I tabell 4.1 visas betygsfördelningen på de tre delproven. De procentuella fördelningarna anges i heltal vilket gör att summan inte alltid blir hundra.

Tabell 4.1. Betygsfördelning för delproven i ämnesprovet i engelska 2003.

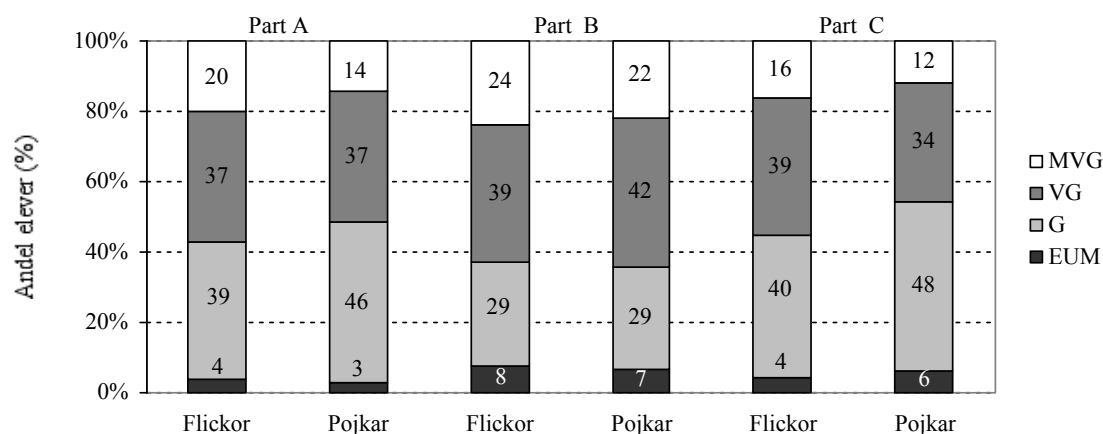
Delprov	Andel (%) elever med betyget				Antal elever
	EUM*	G	VG	MVG	
A (<i>oral interaction and production</i>)	3	42	37	17	2 408
B (<i>receptive skills</i>)	7	29	41	23	2 447
C (<i>written production</i>)	5	45	36	14	2 411

* Ej uppnått målen

De allra flesta elever lyckades bra på ämnesprovet och resultatet liknar utfallet på tidigare prov. Det finns vissa skillnader mellan delproven vilket kommenteras nedan. Bortfallet för respektive delprov var mycket litet, endast 4-5 procent.

Flickors och pojkars resultat

Figur 4.1 visar betygsfördelningen i de tre delproven uppdelat på kön. Könsskillnaderna var minst i *Part B*, den receptiva delen. Liksom tidigare lyckades flickorna klart bättre än pojkarna i de produktiva/interaktiva delarna, *Part A* och *Part C*. Det kan nämnas att könsskillnad till flickornas fördel även fanns i elevernas höstterminsbetyg i engelska, där långt fler flickor än pojkar nådde de högre betygsstegen.

Figur 4.1. Betygsfördelningar för delprovsbetyg i engelska, uppdelat på kön.

Lärarenkät

I den lärarenkät som bifogades provet ställdes på de tre första sidorna frågor om ett delprov i taget. Den avslutande sidan innehöll frågor om provet i sin helhet. Resultaten från ca 980 inskickade enkäter redovisas i de följande avsnitten. 94 procent av enkäterna kom från lärare i grundskolan och tre procent från den grundläggande vuxenutbildningen. Övriga enkäter kom från specialskolor, friskolor samt gymnasieenheter med individuellt program.

Part A – oral interaction and production

I *Part A* prövades såväl muntlig interaktion som produktion, alltså både förmågan att samtala och tala på engelska. Själva ämnet för den muntliga uppgiften - *The World Around Us* - kunde meddelas eleverna i förväg samtidigt som man gick igenom de kriterier och faktorer som ligger till grund för bedömningen av elevernas muntliga språkfärdighet.

Uppgiftens uppläggning hade stora likheter med 2002 års muntliga uppgift. Två-fyra elever skulle samtala om ovanstående ämne. I den inledande *warm-up*-delen gällde det att först berätta sammanhängande om det egna boendet och närområdet. Därefter skulle eleverna interagera genom att resonera kring olika aspekter av sin närmiljö. Interaktionen fortsatte sedan i ytterligare två delar där eleverna turades om att dra kort med påståenden eller frågor som de skulle ta ställning till och diskutera. Påståendena var medvetet något provocerande i sina formuleringar och rörde miljö, samlevnad och livsstilar. Frågorna i den sista delen var av mer övergripande karaktär och gällde grundläggande värderingar kring mänsklig samexistens. Tiden för uppgiften var beräknad till 15-25 minuter per par eller grupp.

Modellen med kort som underlag för argumentation och diskussion har använts flera gånger tidigare i Äp 9 och visat sig fungera väl. Påståendena och frågorna är ganska varierade både vad gäller innehåll och grad av komplexitet. Läraren kan kombinera korten på många olika sätt och således anpassa prövningen efter olika behov samtidigt som risken minimeras att innehållet i provet sprids. Det rekommenderas att elevernas samtal spelas in, dels för att bedömningen då kan göras i efterhand, dels för att man har möjlighet att på så sätt be någon annan lärare fungera som medbedömare.

Resultat

Resultaten från det muntliga provet visar att endast lite drygt tre procent av eleverna inte bedömdes ha nått kursplanens mål att uppnå för muntlig färdighet. Mer än hälften av eleverna presterade resultat som bedömdes motsvara kriterierna för betygen Väl godkänd eller Mycket väl godkänd. I likhet med tidigare år var det markanta skillnader mellan pojkars och flickors prestationer. På godkändnivån återfanns avsevärt fler pojkar än flickor medan det motsatta förhållandet gällde för Mycket väl godkänd. Vad gäller Väl godkänd har det i urvalet från 2003 års prov dock inte kunnat konstateras någon könsskillnad.

Lärarreaktioner

I princip samtliga lärare (99 %) ansåg att *The World Around Us* var ett bra eller acceptabelt delprov, och 90 procent tyckte att svårighetsgraden var lagom. Några av lärarna kommenterade att en del av frågorna upplevdes som svåra av vissa elever och att det rörde sig om frågeställningar som skulle vara komplicerade att diskutera även på modersmålet. Många framhävde å andra sidan att båda korttyperna fick igång livliga samtal och diskussioner och berättade dessutom om elevernas stora entusiasm över det muntliga provet i sin helhet. Och även om ganska många lärare tyckte att genomförandet var tidskrävande, uppfattades denna möjlighet att sitta tillsammans med eleverna och låta dem få tala i lugn och ro som mycket

värdefull. Vad gäller de bifogade exempelsamtalen ansåg de allra flesta att de hade varit till viss eller god hjälp vid bedömningen.

Part A är en icke tidsbunden provdel och den skickas ut i början av vårterminen för att ge lärarna möjlighet till flexibilitet när det gäller genomförandet. I likhet med tidigare år hade 20 procent av lärarna påbörjat den muntliga prövningen före mars månads ingång och ungefär nio procent avslutade den under maj månads sista vecka.

En hel del lärare berättade i lärarenkäten om att man på skolorna hjälpts åt att organisera genomförandet av den muntliga prövningen. Man har t.ex. utnyttjat tid som har frigjorts när andra klasser varit ute på prao, eller man har frilagt en halv eller en hel dag och ibland även genomfört de muntliga delarna i matematik och svenska på samma dag. Fortfarande utförs dock 77 procent av de muntliga prövningarna på lektionstid, och många beskriver detta som en komplikation eftersom man samtidigt har ansvar för resten av undervisningsgruppen. De flesta lärarna (64 %) uppgav att de genomfört prövningarna som gruppsamtal med tre till fyra elever. Endast 29 procent av lärarna valde att spela in samtalen. En del angav som skäl till detta att det ändå inte finns tid att lyssna på inspelningarna i efterhand, medan andra sade sig inte vilja stressa eleverna. Några lärare skrev dock att de spelade in bl.a. för att de ville få stöd för sin bedömning hos en kollega. Ytterligare några påpekade att deras elever inte störts av att bli inspelade, då de varit vana att göra detta i den reguljära undervisningen.

Bedömningen av de bifogade exempelsamtalen ansågs som rimlig av de allra flesta av lärarna (84 % vad gällde betyget G, och 92 respektive 90 % för VG och MVG). Tre procent ansåg att bedömningen av godkändnivån kunde varit mildare, men annars önskade de som var kritiska en strängare bedömning.

Part B – receptive skills

Den receptiva delen bestod av B 1 – läsförståelse och B 2 – hörförståelse. Tiden för de båda delarna var 80 respektive 55 minuter med ca 30 minuters rast emellan. 91 procent av de lärare som besvarat enkäten uppgav att de genomfört del B på den fasta provdagen 13 mars, övriga att skolan lagt provet en annan dag.⁵ En tid före genomförandet skulle eleverna ges viss information om syftet med delprovet samt om olika provtyper och bedömningsprinciper. Det primära vid bedömningen var att svaren skulle vara uttryckta på begriplig engelska. Avdrag för språkfel gjordes endast i en av läsförståelsedelarna.

Part B1 – innehåll

I fyra uppgifter med varierat innehåll, olika texttyper och svarsformer fick eleverna visa sin förmåga att läsa och förstå samt ibland också formulera sig i skrift kring innehållet i texterna. Ambitionen var att det skulle finnas progression i svårighetsgraden såväl inom som mellan de olika delarna.

I den första uppgiften, *Melbourne*, skulle eleverna söka efter vissa upplysningar i ett autentiskt turistinformationsmaterial samt skriva egna svar. Därefter kom *Small Talk* som bestod av några korta skrivna dialoger med vardagsnära innehåll. Eleverna skulle visa att de förstått genom att skriva det ord som tagits bort ur respektive dialog. Här fokuserades också deras språkliga säkerhet eftersom de ifyllda orden skulle vara idiomatiskt och grammatiskt korrekta för att ge poäng. Ett s.k. klumpavdrag för stavfel (max. 3 poäng) gjordes också. Den tredje uppgiften, *Reach for the Sky*, grundade sig på en längre berättelse om en bergsbestigning i USA. Eleverna skulle antingen producera egna svar eller välja rätt

⁵ Rektor kunde, enligt SKOLFS 2002:10-11, besluta att förlägga provet på annan dag, dock *endast efter* den fasta provdagen.

svarsalternativ. I någon fråga handlade det om att tolka och dra slutsatser av det lästa, vilket är en väsentlig del av läsförmågan. *The Terrible Iniki*, slutligen, var ett reportage om en storm och dess följder för invånarna på en hawaiisk ö. Eleverna skulle visa att de förstått genom att avgöra vilka ord som utelämnats i texten. För varje utelämnat ord kunde de välja mellan fem olika svarsalternativ.

Part B2 – innehåll

I *Part B 2* fick eleverna arbeta med tre olika uppgifter som fokuserade förmågan att lyssna och förstå talad engelska. De fick höra kortare och längre dialoger/monologer från olika sammanhang, uttryckta på olika regionala varianter av engelska.

I den första uppgiften, *What Are They Doing?*, skulle eleverna lyssna till några korta vardagliga samtal och visa att de förstått genom att koppla ihop dem med givna beskrivningar av innehållet. Samtalen spelades upp en gång. *Impressions*, den andra uppgiften, innebar att eleverna skulle lyssna dels på en monolog om en resa i Australien, dels en dialog om en brittisk familjs upplevelser av det amerikanska skolsystemet. Eleverna fick höra inspelningen två gånger, en gång uppdelat i flera avsnitt med längre skrivpauser inlagda och en gång utan längre pauser mellan de olika avsnitten. De skulle antingen besvara flervalfrågor eller formulera egna svar. I den sista uppgiften, *Overheard*, fick eleverna lyssna en gång på några korta radioinslag med varierat ämnesinnehåll. De skulle avgöra vad dessa handlade om och svara genom att markera ett av fyra givna svarsalternativ.

Resultat

Sammantaget lyckades eleverna mycket bra i *Part B*, vilket är en bekräftelse på det som framkommit i tidigare ämnesprov och även i andra undersökningar, nämligen att de flesta elever i Sverige har en väldigt god receptiv förmåga i engelska. Inte minst visar sig detta i en nyligen publicerad jämförande studie av ungdomars kunskaper i och uppfattningar om engelska i några europeiska länder.⁶

Betygsspridningen är större i *Part B* än i de båda övriga delproven. Ca 7 procent av eleverna nådde inte kravgränsen för betyget Godkänd men samtidigt lyckades hela 64 procent av både pojkarna och flickorna nå de två högsta betygsstegen, VG respektive MVG. Något fler flickor nådde det allra högsta betygssteget. Det kan konstateras att ovanligt många elever hade nått MVG-nivån i denna del i jämförelse med såväl tidigare års prov som med de båda andra delproven i 2003 års prov.

En viss variation fanns i resultaten i läsförståelsedelen, *Part B 1*. Helt enligt planerna var den första informationssökningsuppgiften den allra lättaste. Här krävdes visserligen egenproducerade svar, vilket ibland kan vara problematiskt för vissa elever, men det handlade endast om att skriva namn, sifferuppgifter, enstaka ord eller korta fraser som de funnit i texten. Näst lättast var de två längre berättande texterna *Reach for the Sky* och *The Terrible Iniki*. I samband med utprovningar av dessa uppgifter och också i samband med provet har såväl lärare som elever uttryckt att de upplevt dem som svåra – texterna är relativt långa, helt autentiska och innehåller en hel del avancerade ord. Trots detta har eleverna lyckats väl. En förklaring kan vara att de via olika medier, både i och utanför skolan, allt oftare möter okända texter och har lärt sig att ta sig igenom även mer komplexa texter utan att låta sig hindras t.ex. av svåra ord. *Small Talk*, den del som vållade störst problem för eleverna, låg som nummer två i B 1-häftet. Att skriva de enstaka ord som utelämnats ur dialogerna har förmodligen inte upplevts som särskilt komplicerat eller ansträngande. Att eleverna ändå har lyckats sämst med

⁶ *Engelska i åtta europeiska länder - en undersökning av ungdomars kunskaper och uppfattningar*. (Skolverket, 2004) www.skolverket.se > Publicerat

denna uppgift kanske delvis kan förklaras av kravet på språkriktighet. *Small Talk* ingick även i 2001 års prov och resultatet den gången var detsamma som 2003.

Sammantaget lyckades eleverna bra även på hörförståelsedelen, B 2. Den första uppgiften, *What Are They Doing?*, var mycket lätt och eleverna klarade den lika bra som de klarade den första läsförståelseuppgiften. *Impressions* var en längre uppgift och hade ett mer komplicerat innehåll men vållade ändå inga större problem. Dessa två uppgifter har givits i tidigare Äp 9, 2001 respektive 2002⁷, och inga större skillnader i resultat kan noteras mellan åren. Den svåraste hörförståelseuppgiften (näst svårast i hela B-delen, efter *Small Talk*) var *Overheard*. Här mötte eleverna ett relativt avancerat språk i autentiska nyhets- och reportageinslag.

Som tidigare nämnts lyckades pojkar och flickor ungefär lika bra på *Part B* i sin helhet. Även i varje enskild uppgift var resultaten likartade, med ett undantag. Märkbare könsskillnader till pojkarnas fördel fanns i flervalsuppgiften *Overheard*. Detta bekräftar vissa iakttagelser från tidigare ämnesprov och andra studier, nämligen att pojkar inte sällan lyckas bättre i uppgifter med flervalsfrågor. Det kan naturligtvis också vara så att innehållet har spelat roll. Flickorna å sin sida brukar lyckas bättre än pojkarna i receptiva uppgifter med längre produktiva svar. Detta har t.ex. visat sig i de tidigare ämnesprovens längre läsförståelseuppgifter. I 2003 års prov fanns dock inga sådana könsskillnader. Kanske har innehållet i *Reach for the Sky* engagerat pojkarna mer än vanligt och påverkat deras prestationer på ett positivt sätt.

Lärarreaktioner

Part B som helhet mottogs positivt och acceptansen för de olika delarna var mycket god, både vad gäller allmän lämplighet och svårighetsgrad. I genomsnitt fick de sju uppgifterna omdömet 'bra' av 71 procent av lärarna och mindre än tre procent tyckte att de var 'mindre bra'. Ca 76 procent tyckte att svårighetsgraden i *Part B* som helhet var 'lagom'.

Allra mest tyckte lärarna om läsförståelseuppgifterna *Melbourne* och *Small Talk* samt hörförståelseuppgiften *What Are They Doing?*. Dessa ansågs också vara de lättaste. *Overheard* uppfattades som den svåraste av alla uppgifter i *Part B*. 25 procent av lärarna hade bedömt läsförståelseuppgifterna *Reach for the Sky* och *The Terrible Iniki* som svåra. Som nämnts ovan har dock eleverna presterat mycket bra på båda dessa.

När det gäller hörförståelsedelen som helhet gav en del lärare uttryck för att den var svår och stressande för eleverna. Det är vanligt att hörförståelseprov upplevs som krävande, och detta är inte förvånande eftersom eleverna måste vara mycket uppmärksamma och t.ex. inte, på eget initiativ, kan gå tillbaka och kontrollera det de hört. Erfarenheten visar dock att elever i allmänhet klarar hörförståelseuppgifter mycket bra, och flera av lärarna gav också uttryck för att de överraskats av sina elevers goda resultat.

Lärarna tyckte att de haft nytta av de bifogade provexemplen till eleverna (49 % stor nytta, 46 % viss nytta), även om några ansåg att de var alldeles för lätta. Majoriteten tyckte att betygsgränserna för *Part B* var rimliga (60 % vad gällde betyget G, 77 respektive 84 % för VG och MVG). Noteras kan att man liksom tidigare var mindre nöjd med gränserna i denna del än i de två övriga delproven. Även om relativt många lärare tyckte att kraven för att få betyget Godkänd i *Part B* är för låga, kan det konstateras att det här är klart fler elever som ej når målen jämfört med i de två övriga delproven. Ca en tredjedel av lärarna föreslog egna G-gränser för *Part B*, vilka i genomsnitt låg 12 poäng högre än den givna gränsen. Det är värt att begrunda att en sådan gräns skulle ha inneburit en fördubbling av andelen elever som inte hade klarat kraven för Godkänd.

⁷ *Impressions* i 2002 års prov bestod av tre avsnitt, varav två återanvändes 2003.

Part C – written production

Precis som tidigare år kunde eleverna före skrivtillfället upplysas om att det skulle finnas två ämnen att välja mellan i ämnesprovets C-del. De skulle också påminnas om mål och kriterier för skriftlig språkfärdighet samt få ta del av de faktorer som ligger till grund för bedömningen. *Living In This World* var ett mer strukturerat ämne och *I Can't Live Without...* något friare.

Det senare ämnet har använts i ett tidigare nationellt prov (2001) och valdes då liksom denna gång av 59 procent av alla elever. Betydligt fler flickor än pojkar brukar välja det friare ämnet, i 2003 års prov gällde detta för 64 procent av flickorna. För pojkarnas del fördelade sig ämnesvalet i stort sett jämnt. Noteras kan dock att pojkar med lägre höstterminsbetyg i engelska i större utsträckning valde det friare ämnet framför det mer strukturerade.

Resultat

Lite drygt fem procent av eleverna bedömdes inte ha nått målen för skriftlig produktion medan ungefär hälften av alla elevers texter ansågs motsvara kriterierna för betygen Väl godkänd eller Mycket väl godkänd. Att fler flickor än pojkar når de två högsta betygsstegen när det gäller skriftlig produktion har konstaterats förut, och så är fallet även för detta års ämnesprov (55 % av flickorna och 46 % av pojkarna fick VG eller MVG).

Lärarreaktioner

Nästan alla lärare (94 %) ansåg i likhet med tidigare år att det var bra att eleverna hade två ämnen att välja på för sitt skrivande, och öppna kommentarer som ”alla kunde skriva något” och ”eleverna hade lätt att komma igång” understryker detta. Båda ämnenas svårighetsgrad uppfattades som lagom av en stor majoritet (86 %) av lärarna, men *I Can't Live Without...* ansågs något mer relevant för eleverna än *Living in This World*. En del lärare tyckte dock att det var för stor skillnad mellan de två ämnena – *Living In This World* beskrevs av några som ”abstrakt” och ”långt från eleverna” medan *I Can't Live Without...* av vissa ansågs ”uppmana till banaliteter”. En del lärare ansåg att skillnaden i karaktär mellan de två ämnena försvårade bedömningen.

Skrivtiden bedömdes av merparten av lärarna vara lagom. Tio procent tyckte att den var för kort, och en del framhöll elevernas vana vid ett processororienterat skrivande och ansåg därför att 80 minuter inte var tillräckligt lång tid. Det bör dock påpekas att några lärare tyckte att skrivtiden var för lång.

Lite drygt hälften av lärarna ansåg sig ha haft god hjälp av bedömningsexemplen och endast några få procent tyckte att de var till ringa hjälp. 90 procent av lärarna ansåg att bedömningen av VG- och MVG-exemplen var rimlig medan motsvarande siffra för G-exemplen var något lägre. 19 procent av lärarna tyckte här att bedömningen kunde varit strängare.

Både i enkäterna och i andra kontakter med provinstitutionen har lärare framfört att det ibland kan vara svårt att bedöma elevers prestationer i den friare skrivuppgiften därför att de har förhållit sig mycket fritt till ämnet. En del lärare kommenterar också att det är en orealistisk situation för eleverna att behöva genomföra en skriftlig uppgift utan tillgång till ordbok. För en utförlig diskussion av dessa båda frågor hänvisas till rapporten från 2002 års ämnesprov i engelska⁸ (sid. 38).

⁸ Rapporten distribuerades till skolorna under vt 2003 och kan även laddas ner som pdf-fil:
<http://www.skolverket.se/nat/resultat/resap9-2002.shtml>

En återkommande kommentar till både A- och C-delarna är att man önskar exempel på elevprestationer som bedöms ej ha nått målen. När exempel som motsvarar de olika betygsstegen väljs är utgångspunkten dels Mål att uppnå dels betygskriterierna för Väl godkänd och Mycket väl godkänd. Eftersom det i grundskolan inte finns något betygssteg under Godkänd lämnas heller inga sådana exempel. Som stöd för bedömningsarbetet finns dock oftast exempel på både muntliga och skriftliga prestationer som anses befinna sig i det nedersta skiktet av Godkänd, och med hjälp av dessa är det möjligt att identifiera prestationer som ej kan anses motsvara Mål att uppnå.

Vad tyckte lärarna om provet i sin helhet?

Provet som helhet togs emot mycket positivt av lärarna. Mer än 95 procent tyckte att det var bra, att det speglade kursplanen i stor utsträckning och att man haft stor nytta av bedömningsanvisningarna. 96 procent tyckte att resultaten stämde mycket väl eller ganska väl med den egna bedömningen. Några av lärarna var missnöjda med betygsgränserna i respektive delprov, men i genomsnitt 83 procent av lärarna var nöjda med dem. Vid sättande av slutbetyg tyckte många att de hade gott stöd av provet (18 % i stor utsträckning, 69 i ganska stor utsträckning).

I sina öppna kommentarer framhöll lärare att helheten var bra och att provet gav en bred bild av varje elevs förmåga. Många uttryckte att det var värdefullt att få en bekräftelse på den egna bedömningen. En hel del angav att de tack vare provet kunnat nyansera sin bild av vissa elevers förmåga. Att materialet var överskådligt, informativt och lätthanterat nämndes också som något positivt. Vidare framhöll några erfarna lärare och även lärare på små skolor, som saknar kolleger att diskutera elevernas kunskapsutveckling med, att de haft gott stöd av materialet. Det fanns som tidigare år också en del kommentarer dels om den stora arbetsbörda som proven medför, dels om att provet i alltför liten grad fokuserar språkriktighet.

Enstaka lärare kritiserar att uppgifter från tidigare års prov återanvänds. Ett skäl för återanvändning är dock att det möjliggör uppföljningsstudier i syfte att få en uppfattning om kunskapens utveckling över tid. Just 2003 års prov kommer att användas för omfattande undersökningar av detta slag. Ett annat skäl att använda uppgifter mer än en gång är naturligtvis att det hjälper till att hålla nere samhällets kostnader för proven.

Vad tyckte eleverna?

De olika uppgifterna i provet har varit föremål för omfattande utprövningar och hundratals elever har lämnat synpunkter på innehåll, svårighetsgrad, tidsåtgång m.m. Dessa synpunkter ligger till grund för hur det slutliga provet ser ut och det finns skäl att tro att uppgifterna så som de är utformade i provet fungerat för de allra flesta elever. Någon elevenkät ingick inte i Äp 9, men lärarna besvarade en fråga om hur de uppfattat sina elevers reaktioner på provet. 46 procent uppgav att deras elever reagerat positivt och lika många att eleverna varit neutrala, två procent att de varit både positiva och negativa, medan 6 procent uppgav att eleverna visat negativa reaktioner.

Nätutlagt material

I de två sista frågorna i lärarenkäten skulle lärarna ange om de själva och eleverna tagit del av de exempel på provuppgifter som finns utlagda på nätet (i huvudsak delar av de icke-sekretessbelagda Äp 9 1998 och 1999). 34 procent av lärarna hade sett materialet och lika många angav att vissa av eller alla deras elever gjort det. En tredjedel av lärarna visste inte om deras elever kommit i kontakt med det och lika många angav att eleverna inte hade gjort det. Lärare uttryckte att det var positivt att det finns provexempel på nätet, eftersom det t.ex. kan bidra till att lugna eleverna inför det riktiga provet.

Avslutande kommentar

Sammanfattningsvis kan konstateras att ämnesprovet i engelska 2003 i likhet med tidigare år tycks ha fungerat väl för de flesta elever och lärare. Eleverna får med Äp 9 en möjlighet att på ett brett och varierat sätt visa sina olika förmågor i engelska, vilket också eleverna själva verkar uppskatta – inte minst framhålls deras förtjusning över det muntliga delprovet av många lärare. En lärare kommenterar provet så här: ”Testar rätt saker på rätt sätt”.

Elevernas resultat på provet visar liksom tidigare år att de allra flesta ungdomar i Sverige är mycket duktiga i engelska och att majoriteten i slutet av grundskolan har nått längre eller mycket längre än Mål att uppnå för skolår 9, dvs. ”den miniminivå av kunskaper som alla elever skall uppnå”⁹. Resultaten skiftar dock såväl mellan olika domäner som mellan olika grupper av elever. En viss ”taggighet” i elevernas språkfärdighetsprofil kan som vanligt noteras – elevernas receptiva förmåga är totalt sett bättre än de interaktiva/produktiva, vilket kan vara värt att diskutera inte minst med eleverna själva. Det är naturligtvis också av stor vikt att särskilt uppmärksamma de elever som ej nått så långt i sin kunskapsutveckling. Samtliga elever bör få det stöd de behöver för att kunna tillägna sig en förmåga att ta till sig information på engelska och själva kunna använda språket för att kommunicera. Detta måste anses vara en nödvändighet i dagens internationaliserade samhälle. Självklart måste också de elever som redan befinner sig på en hög språkfärdighetsnivå ges tillfälle att fördjupa och bredda sina kunskaper.

Många av de synpunkter – både positiva och mer kritiska – som framförts i samband med provet har kommenterats i denna rapport. Allt kan inte behandlas, men det är viktigt att framhålla att kommentarer från elever, lärare och andra som kommer i kontakt med proven är mycket värdefulla och kommer att finnas med i arbetet med den fortsatta utvecklingen av proven.

⁹ Grundskolan – Kursplaner och betygskriterier; Skolverket 2000, sid. 5

SKOLFS 2002:10**Skolverkets föreskrifter
om obligatoriska ämnesprov år 9 i grundskolan
läsåret 2002/2003**

2002-03-13

Skolverket föreskriver följande med stöd av 7 kap. 10 § grundskoleförordningen (1994:1194) och 1 § förordningen (1992:1083) om viss uppgiftsskyldighet för skolhuvudmännen inom det offentliga skolväsendet m.m.

1 § Ett nationellt ämnesprov består av delprov. Dessa kan vara tidsbundna eller icke tidsbundna.

2 § Skolverket fastställer följande datum för ämnesprovets tidsbundna delar läsåret 2002/2003.

Ämne	Delprov	Provdatum
Svenska/Svenska som andraspråk	A	5 februari 2003
	C	7 februari 2003
Engelska	B	13 mars 2003
	C	21 mars 2003
Matematik	B	9 april 2003
	C	29 april 2003

Såväl tidsbundna som icke tidsbundna delar skall vara genomförda senast den 30 maj 2003.

3 § Om det finns särskilda skäl får rektorn besluta om annat provdatum efter det datum som angetts ovan.

4 § Den sekretess som gäller för provens innehåll med stöd av 4 kap. 3 § sekretesslagen skall beträffande proven i svenska tillämpas t.o.m. den 6 juni 2003. För proven i engelska och matematik skall motsvarande sekretess tillämpas t.o.m. juni 2013, om ej annat framgår av respektive prov eller provdel.

5 § Rektorn ansvarar för att instruktioner och bestämmelser beträffande provens genomförande och hantering efterlevs.

6 § Det åligger skolhuvudmannen att samordna insändning av det material, de resultat och de uppgifter som efterfrågas av Skolverket och de institutioner som på uppdrag av Skolverket utvecklar och konstruerar proven.

 MATS EKHOLM

Bengt Fredén

Bortfallet i undersökningen

Bortfall vid inrapportering av provresultat kan bero på olika saker, t.ex. att resultatblanketter inte skickats in av skolorna, att elever som ingår i undervisningsgrupper saknas på redovisningsblanketterna, att elever inte har gjort provet överhuvudtaget eller att elever inte har gjort provet i sin helhet. Det är exempel på olika bortfallsorsaker, typer av bortfall. Nedan diskuteras och redovisas de olika bortfallen i denna undersökning.

Inskickningsbortfall

I alla skolor i landet med årskurs 9 läsåret 2002/03 fanns det 3 669 elever i årskurs 9 födda den femte i månaden och det fanns 2 250 elever som läste svenska som andraspråk och var födda i en jämn månad. Alla dessa elevers resultat, även de som inte gjort proven, skulle skickas in av skolorna i urvalet. Antalet inskickade elevresultat varierar mellan ämnena. På de insända redovisningsblanketterna fanns det uppgifter från 2 435 elever för ämnesprovet i svenska och 1 146 elever för ämnesprovet i svenska som andraspråk. Uppgifter för provet i matematik skickades in från 2 514 elever och för provet i engelska från 2 539 elever. Det betyder att det saknas resultat för ett antal elever, dvs. det finns ett inskickningsbortfall. Genom att jämföra antalet redovisade elever med antalet elever i skolregistret går det att beräkna inskickningsbortfallet, se tabell B2.1. Inskickningsbortfallet för ämnesproven varierar mellan 31 och 49 procent. Inskickningsbortfallet har ökat jämfört med tidigare år, detta beror på att insamlingsmetoden har ändrats.¹⁰

Tabell B2.1 Inskickningsbortfall för ämnesproven i svenska och svenska som andraspråk, matematik och engelska.

Ämne	Antal redovisade elever	Antal elever enligt register	Inskickningsbortfall (%)
Svenska	2 435	3 504	31
Svenska som andraspråk	1 146	2 250	49
Matematik	2 514	3 669	31
Engelska	2 539	3 669	31

Enligt tidigare bortfallsuppföljningar berodde en stor del av inskickningsbortfallet på att rektor/lärare inte skickat in resultatblanketterna. En mindre del av bortfallet berodde på att rektor/lärare inte ansåg det lämpligt att eleverna genomförde proven. Dessa elever var ofta elever vid skoldaghem och specialenheter samt nyinvandrade elever i förberedelseklasser.

Elevbortfall

Inte alla av de redovisade eleverna har gjort ämnesproven och vissa elever har bara gjort vissa delprov. Med elevbortfall menas elever som har redovisats men som saknar resultat på ett eller flera delprov. Ämnesprovet i svenska och svenska som andraspråk samt provet i engelska bestod av tre delprov medan provet i matematik bestod av fyra delprov. Tabell B2.2 visar att andelen av de redovisade eleverna som gjort samtliga delprov är 88 procent i svenska och 85 procent i svenska som andraspråk, 83 procent i matematik och 91 procent i engelska. Andelen elever som gjort samtliga delprov är något lägre än tidigare år.¹¹

¹⁰ 2002 var inskickningsbortfallet 13, 7 och 9 procent i svenska och svenska som andraspråk, matematik och engelska. Svenska och svenska som andraspråk redovisades tillsammans år 2002.

¹¹ 2002 var andelen som gjort samtliga delprov 92, 89 respektive 95 procent i svenska och svenska som andraspråk, matematik och engelska. Svenska och svenska som andraspråk redovisades tillsammans år 2002.

Tabell B2.2 Antal och andel elever av de som redovisats som genomfört alla respektive ett visst antal delprov.

Genomförande	Svenska		Svenska och svenska som andraspråk		Matematik		Engelska	
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Samtliga delprov*	2 139	88	970	85	2 080	83	2 307	91
Minst ett men inte alla delprov	260	11	123	11	352	14	199	8
Inget delprov	36	1	53	5	82	3	33	1
Totalt antal redovisade elever	2 435	100	1 146	100	2 514	100	2 539	100

* I matematik ska eleven ha deltagit på samtliga delprov och fått ett provbetyg. Det fanns 74 elever som gjort samtliga delprov men som ej fått ett provbetyg

Elevbortfallet kan dessutom variera för olika delprov inom samma ämnesprov. I tabell B2.3a-d presenteras elevbortfallet per delprov inom respektive ämnesprov. En jämförelse mellan de olika delproven visar att det är de muntliga delproven som har det största elevbortfallet. De muntliga delproven görs alltså inte i fullt lika stor omfattning som de övriga delproven (undantaget svenska). Kommentarer från vissa lärare visar att de anser att de muntliga delproven tar för mycket av undervisningstiden och att det kan vara svårt att organisera genomförandet av dem. Dock är det många lärare som anser att nationella prov bör innehålla ett muntligt delprov, denna andel har dessutom ökat med tiden. Dessutom har bortfallet för de muntliga delproven successivt minskat med tiden. Det stora bortfallet på matematiken delprov C beror på att provet spreds på nätet innan provdagen och lärarna fick bedöma om provet skulle göras på skolan.

Tabell B2.3a Elevbortfall för delproven och provet som helhet i svenska

Svenska	Antal elever med betyg	Elevbortfall (%)	Redovisade elever
Delprov A (receptiv)	2 355	3	2 435
Delprov B (receptiv/produktiv)	2 349	4	2 435
Delprov C (skrivuppgift)	2 212	9	2 435
Genomfört samtliga delprov	2 139	12	2 435

Tabell B2.3b Elevbortfall för delproven och provet som helhet i svenska som andraspråk.

Svenska som andraspråk	Antal elever med betyg	Elevbortfall (%)	Redovisade elever
Delprov A (receptiv)	1 066	7	1 146
Delprov B (receptiv/produktiv)	1 058	8	1 146
Delprov C (skrivuppgift)	1 019	11	1 146
Genomfört samtliga delprov	970	15	1 146

Tabell B2.3c Elevbortfall för delprov och provbetyg i matematik.

Matematik	Antal elever som gjort provet	Elevbortfall (%)	Redovisade elever
Delprov A (<i>mundlig uppgift - par/grupp</i>)	2 350	7	2 514
Delprov B1 (<i>tal- och symboluppfattning</i>)	2 430	3	2 514
Delprov B2 (<i>problemlösning – en större uppgift</i>)	2 441	3	2 514
Delprov C (<i>problemlösning - temadel</i>)	2 214	12	2 514
Provbetyg*	2 080	17	2 514

* I matematik ska eleven ha deltagit på samtliga delprov och fått ett provbetyg. Det fanns 74 elever som gjort samtliga delprov men som ej fått ett provbetyg.

Tabell B2.3d Elevbortfall för delproven och provet som helhet i engelska.

Engelska	Antal elever med betyg	Elevbortfall (%)	Redovisade elever
Delprov A (<i>oral interaction</i>)	2 408	5	2 539
Delprov B (<i>receptive skills</i>)	2 449	4	2 539
Delprov C (<i>written production</i>)	2 447	4	2 539
Genomfört samtliga delprov	2 307	9	2 539

Totalt bortfall

Det totala bortfallet består av de elever som inte gjort samtliga delprov och detta antal sätts i relation till det totala antalet elever i urvalet. Bortfallet redovisas i tabell B2.4. Tabellen visar att det totala bortfallet är minst i engelska medan svenska som andraspråk har störst bortfall. Detta kan bero på att lärarna missade att uppgifter om svenska som andraspråk skulle samlas in, p.g.a. att anvisningarna för svenska som andraspråksinsamlingen var på baksidan av det tvåsidiga missivet. Det totala bortfallet 2003 för ämnesprovet har ökat jämfört med förra året p.g.a. den ändrade insamlingsmetoden. Förändringen medförde att inskickningsbortfallet ökade, dvs. att lärarna inte skickar in sina elevers resultat.¹²

Tabell B2.4 Totalt bortfall i procent i svenska och svenska som andraspråk, i matematik och i engelska.

Ämne	Inskickningsbortfall (%)	Elevbortfall (samtliga delprov) (%)	Totalt bortfall** (samtliga delprov) (%)
Svenska	31	12	39
Svenska som andraspråk	49	15	57
Matematik*	31	17	43
Engelska	31	9	37

* I matematik ska eleven ha deltagit på samtliga delprov och även fått ett provbetyg. Det fanns 74 elever som gjort samtliga delprov men som ej fått ett provbetyg.

**Det totala bortfallet i procent är inte lika med summan av elev- och inskickningsbortfallet i procent eftersom de baserar sig på olika antal elever. Elevbortfallet och det totala bortfallet baserar sig på antalet elever totalt i urvalet medan inskickningsbortfallet baserar sig på antalet inskickade elevresultat.

Tidigare analyser av bortfallet tyder på att elever vars resultat inte skickats in eller som inte har deltagit på proven har ett lägre slutbetyg i genomsnitt än de elever som har inskickade resultat. Det innebär att de resultat som presenteras antagligen ger en något förskönad bild av

¹² 2002 var det totala bortfallet: 19 % i svenska och svenska som andraspråk, 17 % i matematik och 13 % i engelska. Inskickningsbortfallet: 13 % i svenska och svenska som andraspråk, 7 % i matematik och 9 % i engelska. Elevbortfallet: 8 % i svenska och svenska som andraspråk, 11 % i matematik och 5 % i engelska

resultaten på proven jämfört med hur resultaten skulle ha blivit om landets alla elever i skolår 9 hade genomfört samtliga delprov.

Med hjälp av information om kön, modersmål och terminsbetyg för alla elever kan olika bortfallsanalyser göras. Med hjälp av bortfallsanalyser går det att göra goda skattningar av hur bortfallet påverkar de redovisade resultaten och därmed få en bättre kontroll av om de redovisade resultaten verkligen speglar resultaten på ämnesproven för hela landet.